

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi perusopetuslakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia.

Esityksen mukaan perusopetuslakiin lisättäisiin säännökset perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin lisättäisiin säännökset uuden toiminnan rahoituksesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin tekninen maininta uudesta rahoituksesta. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain voimaantulosäännöstä korjattaisiin teknisesti.

Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen määrää korotettaisiin, mikä kompensoisi kunnille aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehtävää valtion rahoituksen leikkausta ja maksut sidottaisiin indeksiin.

Esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahteen vuoteen tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026. Aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksujen muutos on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.1.2026 ja maksuja koskeva indeksitarkistus vasta 1.8.2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	4
2.1 Valmistava opetus	4
2.1.1 Perusopetukseen valmistava opetus ja sen järjestäminen lainsäädännössä	4
2.1.2 Maahanmuuttotustaisten oppilaiden määrä	5
2.1.3 Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus	5
2.1.4 Valmistavan opetuksen järjestäminen	6
2.1.5 Perusopetukseen valmistavan opetuksen arviointia	7
2.2 Opetuskielen tukeminen esi- ja perusopetuksessa	8
2.2.1 Johdanto	8
2.2.2 Kielitietoinen opetus	8
2.2.3 Opetuskielen tukiopetus esi- ja perusopetuksessa	8
2.2.4 Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) -oppimäärän opetus	9
2.2.5 Valtionavustus täydentävään vieraskielisten oppilaiden opetukseen	10
2.2.6 Oman äidinkielen opetus	10
2.3 Aamu- ja iltapäivätoiminta	10
2.3.1 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta ja sen järjestäminen lainsäädännössä	10
2.3.2 Käytäntö	11
2.3.3 Aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävät maksut	11
2.3.4 Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtion rahoitus	12
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	14
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	14
4.2.1.1 Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus	14
4.2.1.2 Perusopetukseen valmistava opetus	14
4.2.1.3 Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut	15
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	15
4.2.2.1 Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus	15
4.2.2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut	16
4.2.2.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	17
4.2.2.4 Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo	17
4.2.2.5 Vaikutukset viranomaisiin	18
4.2.2.6 Vaikutukset hyvinvointiin	19
4.2.2.7 Vaikutukset lapsiin	19
4.2.3 Vaikutukset tietosuojaan ja tiedonhallintaan	21
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	22
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	22
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	23

6 Lausuntopalaute.....	24
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	26
7.1 Perusopetuslaki.....	26
7.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	29
7.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	30
7.4 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta	30
8 Lakia alemman asteinen sääntely	30
9 Voimaantulo	30
10 Toimeenpano ja seuranta.....	31
11 Suhde muihin esityksiin	31
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	31
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	31
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys.....	31
12.1 Yhdenvertaisuus	31
12.2 Sivistykselliset oikeudet	33
12.3 Oikeus sosiaaliturvaan.....	34
12.4 Henkilötietojen suoja	35
12.5 Kuntien tehtävät.....	35
12.6 Velvollisuus perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen.....	36
LAKIEHDOTUKSET	37
1. Laki perusopetuslain muuttamisesta.....	37
2. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	40
3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.....	42
4. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	43
LIITE	44
RINNAKKAISTEKSTIT	44
1. Laki perusopetuslain muuttamisesta.....	44
2. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	49
3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.....	53
4. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	55

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on linjannut, että vieraskielisten lasten määrän kasvu on huomioitava osana perusopetuksen kehittämistä. Lisäksi hallitusohjelmassa linjataan valmistavan opetuksen kaksivuotisuuden mahdollistamisesta.

Hallitusohjelman Osaava Suomi -luvussa on seuraava kirjaus: ”Mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahteen vuoteen tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Tälle varataan riittävä rahoitus.”

Hallitus linjasi kehysriihen yhteydessä 23.4.2025 että valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennetaan 13,8 miljoonaa euroa vuodesta 2026 alkaen. Rahoituksella mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahden lukuvuoden ajan tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskien hallitus linjasi kehysriihen yhteydessä 23.4.2025, että osana sopeutustoimia aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuutta leikataan 7 miljoonalla eurolla ja että leikkaus kompensoidaan kunnille nostamalla vastaavasti aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä. Esitysluonnos oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi -palvelussa 23.6.2025-6.8.2025. Hallituksen esitys on käsitelty kuntatalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa 16.9.2025.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat nähtävillä osoitteessa <https://okm.fi/kaikki-okm-hankkeet> tunnuksella OKM030:00/2025.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Valmistava opetus

2.1.1 Perusopetukseen valmistava opetus ja sen järjestäminen lainsäädännössä

Perusopetuslain 5 §:n 1 momentin mukaan kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Oppivelvollisuuslain (1214/2020) 3 §:n 3 momentin mukaan oppivelvollinen voi osallistua perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen on kunnalle vapaaehtoista. Perusopetukseen valmistavaa opetusta ei järjestetä opiskelijalle, jonka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt.

Yksityiset opetuksen järjestäjät voivat järjestää valmistavaa opetusta perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestämisluvan perusteella.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää. Opetuksen laajuudesta säädetään perusopetuslain nojalla asetuksessa. (Perusopetuslaki 9 §:n 3–4 momentti).

Perusopetusasetuksen 3 §:ssä säädetään opetuksen vuosittaisesta ja viikoittaisesta määrästä. Pykälän 3 momentissa säädetään, että ”Perusopetuksen valmistavaa opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta.”

Valtioneuvoston asetuksen perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (422/2012) 5 §:n 4 momentin mukaan ”maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa.”

Perusopetuslain 20 g §:n (*Opetusryhmien muodostaminen*) mukaan opetusryhmät muodostetaan vuosiluokittain. Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajan pätevyyksistä kelpoisuuksista ei säädetä valtakunnallisella tasolla eikä tällä esityksellä ole tarkoitus muuttaa opettajien kelpoisuutta koskevia säännöksiä.

2.1.2 Maahanmuuttotustaisten oppilaiden määrä

Maahanmuuttotustaisten oppilaiden määrä kasvaa perusopetuksessa koko ajan. Monikielisten oppilaiden määrä perusopetuksessa on kuluneen kymmenen vuoden aikana yli kaksinkertaistunut. Vuonna 2011 monikielisiä oppilaita, joiden tilastoituna rekisterikielenä oli muu kuin suomi, ruotsi tai saame, oli 21 180 (Laakso, 2017), kun vuoden 2024 syyslukukaudella heitä oli jo 63 591 (Vipunen, 2024).

Opetus- ja kulttuuriministeriön Tilastokeskukselta saaman erillisaineiston mukaan vuonna 2023 perusopetukseen valmistavan oppilaita oli 8217. Heistä arviolta 7396 eli noin 90 % oli ulkomailla syntyneitä. Noin joka kymmenes perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilas oli syntynyt Suomessa. Heistä suurin osa suoritti perusopetukseen valmistavan opetuksen 6-vuotiaana.

2.1.3 Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjät saavat maahanmuuttajien valmistavan opetuksen järjestämiseen valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) nojalla. Valmistavan opetuksen kustannukset korvataan opetuksen järjestäjille opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän kautta.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus määräytyy läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen perusteeksi voidaan hyväksyä yhden oppilaan osalta enintään yhdeksän läsnäolokuukautta. Vuonna 2025 perusopetukseen valmistavan opetuksen valtionosuus on

oppilasta kohti 1 490 euroa läsnäolokuukautta kohti kunnallisella järjestäjällä. Valmistavan opetuksen määräraha on vuoden 2025 talousarviossa n. 148,9 miljoonaa euroa. Määrärahan vuosittainen tarve perustuu kahden vuoden takaiseen suoritettujen läsnäolokuukausien määrään, joka puolestaan on riippuvainen maahanmuuttajien määrästä. Vuoden 2024 laskentapäivänä 20.9. valmistavan opetuksen oppilasmäärä oli 7 175.

Noin puolet perusopetuksen valmistavan opetuksen oppilaista aloittaa opinnot elokuussa (KOSKI-tietovaranto). Varainhoitovuoden rahoitus maksetaan valmistavassa opetuksessa ennakollisena, arvioidun suoritemäärän perusteella. Arvio perustuu varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteumaan eli toteutuneiden läsnäolokuukausien määrään. Vuoden 2025 ennakollisen rahoituksen laskennassa on käytetty KOSKI-tietovarannosta poimittuja, sinne 30.9.2024 mennessä siirrettyjä/tallennettuja tietoja vuonna 2023 toteutuneista läsnäolokuukausista.

Arvioon perustuvat ennakolliset rahoitukset tarkistetaan toteutuneiden suoritteiden mukaisiksi varainhoitovuotta seuraavaa vuotta seuraavana vuonna, joten vuonna 2023 maksettu ennakollinen rahoitus tarkistetaan toteumaa vastaavaksi vuonna 2025 ja vuoden 2025 ennakollinen rahoitus tarkistetaan toteumaa vastaavaksi vuonna 2027.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi opetuksen järjestäjän hakemuksesta, merkittävän muutoksen perusteella, muuttaa ennakollista rahoitusta. Muutoshakemus on tehtävä varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun loppuun mennessä. Vuoden 2025 perusopetukseen valmistavan opetuksen ennakollisen valtionosuusrahoituksen perusteena olevaan läsnäolokuukausien määrään on tullut hakea muutosta 30.9.2024 mennessä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus valmistavaan opetukseen on 100 prosentista valtionosuutta eikä opetuksen järjestäjä saa näistä oppilaista samaan aikaan kunnan peruspalveluiden valtionosuuslain mukaista rahoitusta. Osana kustannustenjaon tarkistusta valtiovarainministeriö vähentää kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien kustannuspohjasta valmistavan opetuksen aiheuttamat kustannukset, jolloin kaksinkertaista rahoitusta ei näistä oppilaista synny.

2.1.4 Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen

Perusopetukseen valmistava opetus on Opetushallituksen mukaan tarkoitettu kaikille niille esi- ja perusopetusikäisille maahanmuuttotautaisille lapsille ja nuorille, joilla ei ole vielä tarvittavia kielellisiä valmiuksia esi- tai perusopetuksessa opiskeluun. Lainsäädäntöä on saatettu tulkita niin, että opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttotautaiset lapset ja nuoret. Opetukseen osallistuminen ei edellytä oleskelulupaa (Opetushallitus 4:2017).

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvaihtumien ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Valmistavan opetuksen muiden oppiaineiden opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat opinnot. Valmistavan opetuksen aikana muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden

tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet)

Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaalla on heikko luku- ja/tai kirjoitustaito, tulee oppilaan oman opinto-ohjelman tavoitteet asettaa siten, että oppilas saa omalle taito- ja ikätasolleen soveltuvaa luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Oppilaan oman äidinkielen opetuksella voidaan edistää oppilaan luku- ja kirjoitustaitoa. Luku- ja kirjoitustaidon omaksumiseen ja varmentamiseen varataan riittävästi aikaa. Mikäli oppilaan taidot eivät riitä perusopetuksessa opiskeluun, tulee oppilaan omassa opinto-ohjelmassa kiinnittää erityistä huomiota riittävään ja oikea-aikaiseen tukeen perusopetukseen siirryttäessä. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet)

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaan omaan opinto-ohjelmaan voi kuulua perusopetuksen oppimäärän mukaisia eri oppiaineiden opintoja. Oppilas voi saada todistuksen edellä mainittujen opintojen hyväksytystä suorittamisesta osallistumalla perusopetuslaissa tarkoitettuun erityiseen tutkintoon.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan todistus perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistumisesta. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeerista arviointia.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan paikallisesti ratkaistaan muun muassa se, miten oppilaiden kieli, kielelliset valmiudet ja kulttuuri otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä. Samoin paikallisella tasolla päätetään, miten opetus käytännössä järjestetään ja minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan.

Kansallisen Koulutuksen arviointineuvoston raportin mukaan valmistavan opetuksen järjestämiseksi on vakiintunut kaksi erilaista päävaihtoehtoa: ryhmämuotoinen valmistava opetus ja perusopetuksen ryhmissä tapahtuva valmistava opetus. Karvin arviointiin vastanneista 60 % opetti ensisijaisesti ryhmämuotoisesti ja 40 % perusopetuksen yhteydessä.

2.1.5 Perusopetukseen valmistavan opetuksen arviointia

Koulun opetuskielen oppiminen on esi- ja perusopetusvalmiuksien kehittämisessä olennaista. Kontaktit suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien oppilaiden kanssa sekä oppimateriaalien kehittäminen edistivät vastaajaryhmien mukaan opetuksen laatua. (Kielellisiä taitoja ja koulunkäyntivalmiuksia. Valmistavan opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen tila ja vaikuttavuus –arviointi. Karvi julkaisut 19: 2022)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (*jäljempänä Karvi*) mukaan osa oppilaista tarvitsisi valmistavaa opetusta pidemmän ajan, erityisesti myöhään maahan tulleille valmistava opetus on liian lyhyt eikä valmistavassa opetuksessa ennätetä varmistaa riittävää koulukielen taitoa. Arviointitulosten mukaan valmistava opetus ja oman äidinkielen opetus edistävät oppilaiden kielellisten taitojen kehittymistä, kouluvalmiuksia ja suomalaisen yhteiskuntaan kotoutumista.

Erityisesti sota- ja kriisialueilta tulleiden traumataustaisten oppilaiden koulunkäynnin tueksi tarvitaan asiantuntevaa henkilöstöä. Luku- ja kirjoitustaidottomien opetukseen tulisi ohjata lisää resursseja. Opetuksen järjestäjän tulisi huolehtia valmistavan opetuksen suunnitelmallisesta kehittämisestä. (Kielellisiä taitoja ja koulunkäyntivalmiuksia. Valmistavan opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen tila ja vaikuttavuus –arviointi. Karvi julkaisut 19: 2022).

Karvin arvioinnin tulosten mukaan valmistavalla opetuksella pystytään tukemaan maahanmuuttotaustaisten oppilaiden suomen kielen taidon kehitystä, esi- ja peruskouluvalmiuksien saavuttamista ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, mikäli opetusjärjestelyt ja -käytänteet ovat sujuvia ja henkilöstöresurssit kouluissa riittäviä. Koska valmistava opetus on usein pirstaleista ja oppilaiden määrä kunnissa ja kouluissa vaihtelee, kaikkialla ei ole luotu systemaattisia opetuskäytänteitä tai kohdennettu opetuksen tueksi riittävästi resursseja. Nämä asiat vaikuttavat erityisesti mahdollisuuksiin vastata valmistavan opetuksen oppilaiden tuen tarpeeseen.

Karvin arvioinnin tulosten mukaan valmistavan opetuksen ja perusopetuksen integroimiskäytänteissä on haasteita. Tähän vaikuttavat osaavan opettaja- ja ohjaajaresurssin puute sekä liian vähäinen koulun sisäinen yhteistyö. Opetus- ja ohjaushenkilöstön välinen yhteistyö ei kaikkialla ole riittävää, koska siihen ei ole sujuvia käytänteitä tai tarpeeksi resursseja. Yhteistyötä tulisikin tehdä enemmän, koska sillä voidaan vastaajaryhmien mukaan edistää oppilaiden tuen saantia ja kehittää opetusta. Valmistavan opetuksen opettajat pitävät erityisen tärkeänä yhteistyötä eri oppiaineiden opettajien kanssa. Suurimmat opettajien täydennyskoulutustarpeet liittyvät opettajien mukaan heikossa asemassa olevien oppilaiden tukemiseen, oppimisvaikeuksiin, oppilaiden kielitaidon arviointiin sekä oppilaan tieto- ja taitotason arviointiin.

2.2 Opetuskielen tukeminen esi- ja perusopetuksessa

2.2.1 Johdanto

Maahanmuuttotaustaisten oppijoiden esi- ja perusopetuksen tavoitteena on antaa heille kielellisiä ja muita valmiuksia toimia yhdenvertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi opetuksen tavoitteena on antaa heille edellytyksiä jatko-opintoihin ja työelämään. Opetuskielen oppimista tuetaan eri tavoin, kuten kielitietoisella opetuksella, opetuskielen tukiopetuksella ja suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) -oppimäärän opetuksella, oman äidinkielen opetuksella sekä valmistavalla opetuksella. Valmistava opetus on kuvattu edellä luvussa 2.1 *Valmistava opetus*.

2.2.2 Kielitietoinen opetus

Kielen keskeisyys opetuksessa ja oppimisessa sekä koko koulun toimintakulttuurissa on tuotu esiin vuoden 2014 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, jotka velvoittavat kielitietoiseen opetukseen. Kielitietoisessa koulussa kielen keskeinen merkitys oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa toiminnassa tunnustetaan. Tämä tarkoittaa kaikkien kielten arvostamista ja luontevaa näkyvyyttä koulussa toimintakulttuurin tasolla. Opetuksessa se tarkoittaa kielitietoisia työtapoja, jotka perustuvat opettajien yhteistyölle. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja. Kielitietoinen opetus tukee erityisesti maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimista, vaikka se on osa kaikkea opetusta. Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä.

2.2.3 Opetuskielen tukiopetus esi- ja perusopetuksessa

Oppilaalla, jolla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi, on perusopetuslain 20 b §:n nojalla oikeus opetuskielen tukiopetukseen, joka on yksi ryhmäkohtaisista tukimuodoista. Lain mukaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat opettajan antama yleinen tukiopetus ja opetuskielen tukiopetus sekä erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä.

Opetuskielellä tarkoitetaan opetuksen järjestäjän perusopetuslain 6 §:n mukaisesti oppilaalle osoittaman koulupaikan opetuskieltä.

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen hallintaan, mikä mahdollistaa oppilaan osallistumisen opetukseen ja opinnoissa etenemisen. Opetuskielen tukiopetus rinnastuu muuhun tukiopetukseen järjestämisen ja toteuttamisen osalta. (HE 114/2024).

Opetuskielen tukiopetus voidaan toteuttaa pedagogisesti tarkoituksenmukaisimmin tavoin siten, että mahdollisimman moni oppilas voi siitä hyötyä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä tai pienemmässä ryhmässä esimerkiksi jakotunteja hyödyntäen ja se koskee vain pykälässä lueteltuja tukimuotoja. (HE 114/2024).

Opetuskielen tukiopetus voi toteutuessaan tukea myös maahanmuuttotästäisten lasten asemaa parantamalla lapsen ja koko perheen kotoutumista, kuten edellytyksiä opetuskielen oppimiseen ja koulunkäyntiin lisätään. (HE 114/2024)

2.2.4 Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) -oppimäärän opetus

Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetus on kunnille tällä hetkellä vapaaehtoista. Perusopetuksen tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Äidinkieli ja kirjallisuus –oppiaineen suomi tai ruotsi toisena kielelle ja kirjallisuus –oppimäärälle (S2) on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt tavoitteet.

Opetussuunnitelman perusteissa on määritelty, milloin oppilas voi opiskella suomi - ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Edellytyksenä on muun muassa se, että oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla ja että oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Tavat, joilla perusopetukseen valmistavaa opetusta, suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän (S2) opetusta, oman äidinkielen opetusta sekä kaikilta opettajilta edellytettyä kielitietoista pedagogiikkaa toteutetaan, vaihtelevat. Asiantuntijat ja opettajat tiedostavat yläkouluikäisten maahanmuuttotästäisten oppilaiden tuen tarpeet, mutta haasteita aiheuttavat liian lyhyeksi koettu perusopetukseen valmistava opetus, S2-opetuksen vaihtelevat opetusjärjestelyt sekä yläkoulun aineenopettajajärjestelmä, joka vaikeuttaa yksittäisiin oppilaisiin ja heidän taustoihinsa perehtymistä. Niissä kouluissa, joissa kielellisesti tuetun opetuksen opettajaresurssi on ollut käytössä, se on koettu hyödylliseksi, mutta opettajan toimenkuva vaatii edelleen kehittämistä ja vahvistamista. (Harju-Autti, 2022.)

Yläkouluikäisille maahanmuuttajille suunnattu kielellinen tuki vaihtelee kuntien resurssien mukaan. Koulujen kielellisen tuen käytäntöihin vaikuttavat monet asiat kuten maahanmuuttotästäisten oppilaiden osuus koulun oppilaista sekä se, onko koulussa perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmää. Maahanmuuttotästäisen oppilaan etu olisi, että kielellinen tuki jatkuisi valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen katkeamatta.

2.2.5 Valtionavustus täydentävään vieraskielisten oppilaiden opetukseen

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 45 §:n 2 momentissa todetaan, että ”Perusopetuslain ja lukiolain mukaisen toiminnan järjestäjälle myönnetään valtionavustusta esi- ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen täydentävään vieraskielisten oppilaiden äidinkielen, suomi tai ruotsi toisena kielenä ja heidän muun opetuksensa tukemiseen sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan puitteissa.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut asetuksen perusopetuksen täydentävän opetuksen valtionavustuksesta. Tämän asetuksen (1777/2009) mukaan suomi tai ruotsi toisena kielenä - opetuksen ja muun opetuksen tukeen ovat oikeutettuja ne vieraskieliset oppilaat, joiden perusopetuslaissa tarkoitettuun opetukseen osallistumisen aloittamisesta on kulunut enintään kuusi vuotta ja jotka eivät osaa suomea tai ruotsia vastaavan ikäisen suomen- tai ruotsinkielisen oppilaan äidinkielen tasoisesti.

2.2.6 Oman äidinkielen opetus

Oppilaan oman äidinkielen opetus on esi- ja perusopetusta täydentävää opetusta. Oman äidinkielen opetus voidaan laskea osaksi valmistavan opetuksen tuntimäärää, jos se on osa oppilaan omaa opinto-ohjelmaa. Perustuslain (731/1999) 17.3 §:ssä säädetään oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oman äidinkielen rahoitus perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen (1777/2009), jonka 3 §:ssä säädetään saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden oman äidinkielen opetuksen tukemisesta.

Opetushallitus on laatinut perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opetuksen opetussuunnitelman perusteet kaikille niille kielille, joita opetetaan oppilaan omana äidinkielenä. Opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista oppilaan oman äidinkielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman joko itsenäisesti tai opetuksen järjestäjien yhteistyönä. Opetuksen järjestäjille oman äidinkielen opetuksen järjestäminen on vapaaehtoista ja opetuksenjärjestäjä päättää opetusjärjestelyistä. Myös oppilailla opetukseen osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen.

2.3 Aamu- ja iltapäivätoiminta

2.3.1 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta ja sen järjestäminen lainsäädännössä

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat säännökset lisättiin perusopetuslakiin vuonna 2003. Perusopetuslain 48 a §:n mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on muun ohella tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Opetushallitus päättää toiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa (OPH määräykset ja ohjeet 2011:1). Kunnan tulee hyväksyä aamu- ja iltapäivätoimintaa varten toimintasuunnitelma.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Jos kunta järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa, on sitä perusopetuslain 48 b §:n (muotoilu voimaan 1.8.2025) mukaan tarjottava kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta 20 c ja 20 i §:ssä tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.

Kunta voi järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia palvelut muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta voi hankkia palvelut myös antamalla tähän tarkoitukseen avustusta palvelujen tuottajalle. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään perusopetuslain aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevien säännösten mukaisesti.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan tulee hakea kunnan edellyttämällä tavalla. Kunnan tulee etukäteen ilmoittaa aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämispaikoista, toiminnan alkamis- ja päättymisajankohdasta sekä siitä, miten sen järjestämään tai hankkimaan aamu- ja iltapäivätoimintaan haetaan. Otettaessa lapsia aamu- ja iltapäivätoimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Kunnan tulee toimintaa järjestäessään ottaa huomioon eri kieliryhmien tarpeet sekä se, että perusopetuslain 32 §:n mukaiseen koulumatkaetuun oikeutetut oppilaat voivat tätä etuutta käyttää.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tulee tarjota joko 570 tuntia (kolme tuntia päivässä) tai 760 tuntia (neljä tuntia päivässä) koulun työvuoden aikana kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella. Toimintaa voidaan järjestää koulun työvuoden aikana arkipäivisin pääsääntöisesti kello 7.00–17.00 välisenä aikana. Toimintaa suunniteltaessa tulee olla yhteistyössä kotien ja toiminnan järjestäjien kanssa.

2.3.2 Käytäntö

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa järjesti 292 kuntaa vuonna 2024. Syyskuussa 2024 toiminnan piirissä oli 59 214 lasta. Heistä ensimmäisen vuosiluokan oppilaita oli 34 267, toisen vuosiluokan oppilaita 21 821 ja erityistä tukea tarvitsevia vuosiluokkien 3–9 oppilaita 3 126. Siten toimintaan osallistui ensimmäisen vuosiluokan oppilaista 67,6 prosenttia, toisen vuosiluokan oppilaista 40,5 prosenttia ja erityistä tukea tarvitsevista vuosiluokkien 3–9 oppilaista 5,9 prosenttia. (Opetushallitus, opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit <https://vos.oph.fi/rap/ptr/s24/p55os6vi.html>)

Suurin osa lapsista osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan kolme tai neljä tuntia päivässä. Kunta päättää, missä laajuudessa aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjotaan koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta 20 c ja 20 i §:ssä tarkoitetuille oppilaille ja toiminnan ulkopuolelle jää edelleen varsinkin toisen vuosiluokan oppilaita, jotka tarvitsisivat toimintapaikan. Perusopetuslain 48 b §:n mukaan kunnan tulee etukäteen ilmoittaa aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämispaikoista, toiminnan alkamis- ja päättymisajankohdasta sekä siitä, miten sen järjestämään tai hankkimaan aamu- ja iltapäivätoimintaan haetaan.

2.3.3 Aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävät maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan perusopetuslain 48 f §:n mukaan määrätä kuukausimaksu. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä päättää kunta. Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 120 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 160 euroa. Kunta voi siis päättää myös lakia alhaisemmista maksuista.

Maksu voidaan periä jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jona lapsi osallistuu aamu- tai iltapäivätoimintaan. Jos aamu- ja iltapäivätoimintaa annetaan enintään 10 päivänä kuukaudessa, peritään vain puolet maksusta. Maksusta peritään vain puolet myös silloin, kun lapsi ei sairautensa vuoksi voi kalenterikuukauden aikana osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan yli 10 päivänä. Jos sairaudesta aiheutuva poissaolo kestää koko kalenterikuukauden, maksua ei peritä. Jos lapsi ei muusta syystä osallistu toimintaan koko kalenterikuukautena, maksuna peritään puolet kuukausimaksusta. Toimintaan osallistumisesta ei voida periä muita maksuja.

Maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava, jos huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä. Huollollisena näkökohtana voidaan pykälän perusteluiden (HE 78/2015 vp) mukaan pitää esimerkiksi perheessä olevan vammaisen lapsen tavanomaista suurempaa avuntarvetta. Lain perusteluissa on korostettu maksujen perimättä jättämis- tai alentamismahdollisuuden tärkeyttä, jottei perheen pienituloisuus muodostu esteeksi lapsen osallistumiselle toimintaan. Mahdollisuudesta hakea aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä on perusteluiden mukaan tarpeen tiedottaa kaikissa kunnissa.

Maksuista määrättiin alun perin vuonna 2003 siten, että enimmäismaksu 570 tunnin osalta on 60 euroa. Vuonna 2006 lakia muutettiin siten, että säädettiin erikseen 80 euron suuruinen enimmäismaksu 760 tunnin osalta. Vuonna 2016 aamu- ja iltapäivätoiminnasta enintään perittävät kuukausimaksut nousivat 570 tunnin osalta 60 euroa ja 760 tunnin osalta 80 euroa, jolloin enimmäiskuukausimaksut nousivat 570 tunnin osalta 120 euroon ja 760 tunnin osalta 160 euroon.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja ei ole sidottu indeksiin eikä niihin ole tehty muita kuin edellä kerrottuja korotuksia. Ottaen huomioon, että enimmäismaksut ovat jääneet merkittävästi jälkeen yleisestä hintakehityksestä, niiden korottamista ja sitomista indeksiin voidaan pitää perusteltuna. Tällä hetkellä esimerkiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksut on sidottu indeksiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain (1503/2016) 16 §:ssä säädetyllä tavalla.

2.3.4 Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtion rahoitus

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus perustuu kunnille myönnettyyn yksikköhintaan ja suoritepäätökseen. Valtionosuuden peruste muodostuu suoritteina käytettävien ohjaustuntien lukumäärän ja ohjaustuntien yksikköhinnan tulosta. Yksikköhinta on kaikille kunnille sama. Vuonna 2025 yksikköhinta on 26,00 euroa/ohjaustunti. Suorite- ja yksikköhintapäätös tehdään valtion talousarvion rajoissa. Vuonna 2025 aamu- ja iltapäivätoimintaan on ollut valtion talousarviossa käytettävissä 50,240 miljoonaa euroa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan käyttökustannuksiin myönnetään opetus- ja kulttuuritoimesta annetun lain 19 §:n mukaan valtionosuutta 57 prosenttia kunnalle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistetun tuntimäärän ja ohjaustuntien hinnan tulosta.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan vuoden 2025 valtionosuusrahoituksen perusteena on käytetty lukuvuonna 2023–2024 (syyslukukausi 2023 ja kevätlukukausi 2024) toteutuneita ohjaustunteja (suoritteet), jotka kunta on ilmoittanut Opetushallitukselle syksyn 2024 perustietokyselyssä.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti mahdollistaa valmistavan opetuksen jatkuminen kahteen vuoteen tilanteissa, jossa se arvioidaan tarpeelliseksi. Esityksessä säädettäisiin perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta, jota opetuksen järjestäjä voi järjestää perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan tarvitsemia valmiuksia suomen tai ruotsin kielessä sekä siten edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Esityksen tavoitteena on aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen korotuksella kompensoida kunnille aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehtävä 7

miljoonan euron valtion rahoituksen vähennys. Maksujen sitomisella indeksiin on tarkoitus säilyttää kuntien aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu ja laajuus nykyisellään kustannusten kasvaessa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman mukaiset toimet mahdollistamalla valmistavan opetuksen jatkuminen perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksella. Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus kestäisi enintään vuoden. Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus olisi tarkoitettu niille ulkomaalaistaustaisille oppilaille, jotka eivät ole syntyneet Suomessa. Valmistavan opetuksen jatkuminen lisäopetuksena kohdennettaisiin niille oppilaille, joiden osalta valmistavan opetuksen jatkumiselle olisi eniten tarpeita. Näitä olisivat oppilaat, joilla on vasta alkava luku- ja kirjoitustaito, puutteellinen kouluhistoria tai yläkouluiässä maahan tulleet. Lisäopetuksen tarve arvioidaan oppilaan tilanteen ja tarpeiden mukaisesti.

Esityksellä täsmennettäisiin myös perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaaksi ottamista niin, että opetukseen voisi osallistua vain ulkomailla syntynyt ulkomaalaistaustainen oppilas.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksessa olevat oppilaat olisivat perusopetuksen oppilaita. Esityksellä mahdollistetaan opetuksen järjestäjän harkinnan mukaisesti oppilaalle valmistavan opetuksen lisäopetus perusopetuksen yhteydessä järjestettynä. Opetuksen järjestäjä huolehtisi siitä, että oppilas saisi riittävästi opetusta saavuttaakseen riittävän peruskielitaidon opetuskielessä.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen toteuttamiseksi ehdotetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin lisättäväksi säännökset opetuksen järjestäjille maksettavasta lisärahoituksesta. Toiminnan käynnistyessä vuosina 2026 ja 2027 rahoitus perustuisi perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilasmäärään. Vuodesta 2028 alkaen rahoitus perustuisi perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen oppilasmäärään. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin tehtäisiin tekninen lisäys uuden rahoituksen huomioimisesta laskennassa.

Yksityiset opetuksen järjestäjät voisivat järjestää perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestämisluvan perusteella. Jos yksityisellä opetuksenjärjestäjällä on lupa perusopetuksen järjestämiseen, se voisi järjestää valmistavan opetuksen lisäopetusta sen nojalla.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta kehysriihen päätöksen mukaisesti ehdotetaan perusopetuslaissa säädettyjä aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksuja nostettavaksi siten, että kuntien saamat maksutuotot kompensoivat aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehtävän 7 miljoonan euron valtion rahoituksen vähennyksen. Lisäksi ehdotetaan maksut sidottavan indeksiin, jolloin maksujen taso seuraisi paremmin kustannuskehitystä.

Näiden esitysten lisäksi tehdään säädöshuollollista tarkastelua perusopetuslakiin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Hallitus päätti vuosien 2026–2029 kehysriihessä kohdentaa valmistavan opetuksen lisäopetukseen 13,8 miljoonaa euroa vuodesta 2026 alkaen. Rahoituksella mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahden lukuvuoden ajan tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Tämän lisäksi toimintaan kohdistetaan hallitusohjelman yhteydessä päätetty valmistavan opetuksen laajentamiseen tarkoitettu 3,5 miljoonaa euroa sekä 2,979 miljoonaa euroa perusopetuksen vahvistamiseen tarkoitettua määrärahaa. Yhteensä perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen ehdotetaan kohdennettavaksi 20,279 miljoonaa euroa vuosittain. Määräraha maksetaan opetuksen järjestäjille vuosittain momentilta 29.10.30.

Esityksessä ehdotetaan, että perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus kohdistuisi valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyville oppilaille Siirtymisellä tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti sitä, että perusopetukseen siirtyvät oppilaat olisivat päättäneet valmistavan opetuksen samana tai sitä edeltävänä vuonna. Kyseessä olisi kiinteä määräraha eli määräraha ei muutu kustannusten tai oppilasmäärien muuttuessa.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen yksikköhinta saataisiin jakamalla opetukseen varattu määräraha oppilaiden määrällä. Varainhoitovuoden rahoitus laskettaisiin varainhoitovuotta edeltävän lukuvuoden aikana aloittaneiden oppilaiden lukumäärän mukaan. Yksikköhinta laskisi oppilasmäärän kasvaessa ja yksikköhinta kasvaisi oppilasmäärän laskiessa. Yksikköhinnan merkittävän kasvun hillitsemiseksi yksikkö hinnalle esitetään asetettavaksi kotikuntakorvauksen perusosaan sidottava hintakatto. Hintakatoksi esitetään 40 % kotikuntakorvauksen perusosasta. Syksyllä 2024 valmistavassa opetuksessa opiskeli 7 175 oppilasta. Jos kaikki oppilaat siirtyisivät perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen, yksikkö hinnaksi muodostuisi 2 826 euroa. Lisärahoituksen arvioidaan vastaavan suunnitteen joustavan perusopetuksen yksikkö hintaa, joka muodostuu perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoin kiinteästä määrärahaa. Joustava perusopetus järjestetään pienluokissa. Näin ollen rahoituksen arvioidaan riittävän tarvittavaan lisäresurssiin.

Määräraha jaetaan opetuksen järjestäjille vuosina 2026 ja 2027 kyseisiä varainhoitovuosia edeltävän syyskuun 20. päivän tietojen mukaisesti perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilasmäärien suhteessa. Vuonna 2028 ja siitä eteenpäin opetuksen järjestäjän rahoitus määräytyisi varainhoitovuotta edeltävän lukuvuoden aikana perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksessa aloittaneiden oppilaiden lukumäärän mukaan. Käytännössä vuoden 2028 rahoituksen suoritteet määräytyvät siis aikavälillä 1.8.2026–31.7.2027.

4.2.1.2 Perusopetukseen valmistava opetus

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi sitä, että perusopetukseen valmistava opetus koskisi vain ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriön Tilastokeskukselta saaman tilaston mukaan vuonna 2023 n. 10 % valmistavan opetuksen oppilaista on ollut Suomessa syntyneitä. Mikäli Suomessa syntyneet valmistavan opetuksen oppilaat ovat käyneet valmistavaa opetusta yhtä monta kuukautta kuin ulkomailla syntyneet,

voidaan arvioida tämän rajauksen säästävän valmistavan opetuksen määrärahoja enintään 10 % vuodesta 2028 alkaen momentilla 29.10.30.

4.2.1.3 Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Kunnat ilmoittavat vuosittaiset maksutuotonsa aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta Valtiokonttorin taloustietokantaan, josta muun muassa Opetushallitus raportoi tiedot. Vuonna 2023 kuntien ilmoittamat aamu- ja iltapäivätoiminnan maksutuotot ovat olleet Opetushallituksen raporttien mukaan n. 30,1 miljoonaa euroa. Mikäli tuottotavoite on jatkossa 7,0 miljoonaa euroa suurempi, tarkoituksena on tavoitella 37,1 miljoonan euron maksutuottoja. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi, että aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksuja korotetaan 23,2 prosentilla suhteessa nykytilaan. Uudet enimmäismaksut olisivat siten 148 euroa 570 tunnin osalta ja 197 euroa 760 tunnin osalta.

Kunnat voivat hankkia aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluita myös antamalla tähän tarkoitukseen avustusta palvelujen tuottajalle. Avustetun toiminnan maksukertymä ei pääsääntöisesti tällaisessa tapauksessa tule kunnalle, vaan sen saa palvelun tuottaja. Opetushallituksen raportointien vuoden 2023 kustannustietojen mukaan noin 20 prosenttia ohjaustunneista järjestetään avustettuna toimintana. Vuonna 2023 kunnat ovat maksoivat avustusta palvelun tuottajille noin 29,3 miljoonaa euroa. Mikäli avustuksia saavat palvelun tuottajat korottaisivat maksuja esitettyyn enimmäismäärään, kunnille syntyisi tästä säästöä kyseisen euromäärän verran, mikäli kasvanut maksukertymä otettaisiin huomioon alentamalla kuntien maksamia avustuksia kyseisellä summalla.

Mikäli kunnilla on käytäntö, jonka mukaisesti päätökset aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuista tehdään aina lukuvuodeksi kerrallaan, eikä maksuja lukuvuoden aikana tarkisteta, on mahdollista, että koska aamu- ja iltapäivätoiminnasta maksettava valtionosuus vähenee jo heti tammikuusta 2026 alkaen, osa vähennyksen kompensatioksi tarkoitettua maksukertymästä jää näiltä kunnilta saamatta ja valtionosuuden vähennys alkuvuoden 2026 osalta jää siten kuntien tappioksi.

Esitetyllä aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamisella ei ole vaikutusta valtion talouteen, sillä maksut ohjautuvat kuntiin. Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen kohdistuva 7 miljoonan euron valtion rahoituksen vähennys tehdään osana opetus- ja kulttuuriministeriön yksikköhinta- ja suoritepäästöistä, mikä ei vaadi lakimuutosta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi indeksitarkistus koskien aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuja. Jatkossa aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävän enimmäismaksun tarkistamisessa käytettäisiin kuntien peruspalveluiden hintaindeksiä. Indeksitarkistuksilla ei ole vaikutusta valtion talouteen. Indeksitarkistuksilla voitaisiin varmistaa, että maksut eivät jäisi jatkossa jälkeen yleisestä kustannuskehityksestä.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.2.1 Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus parantaisi maahanmuuttotasaisten perusopetuksen oppilaiden kielellisiä valmiuksia ja siten heidän valmiuksiaan osallistua perusopetukseen. Tämä edistäisi opinnoissa etenemistä ja perusopetuksen oppimäärän suorittamista. Lisäksi perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus edistäisi oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus kohdentuisi erityisesti heikommassa asemassa oleville oppilaille eli oppilaille, joilla olisi vasta alkava luku- ja kirjoitustaito, joilla on puutteellinen kouluhistoria tai jotka ovat tulleet yläkouluiässä maahan. Laadukas perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus edistäisi näiden lasten hyvinvointia ja oppimista sekä ehkäisisi syrjäytymistä. Perusopetuksessa järjestettävällä valmistavan opetuksen lisäopetuksella olisi suuri merkitys lapsen vertaissuhteiden muodostumiselle ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus olisi erityisen hyödyllistä kaikista haavoittuvimmista oloista tuleville lapsille. Esityksellä edistettäisiin maahanmuuttajien perusoikeuksien toteutumista ja mahdollisuuksia elää yhdenvertaisina yhteiskunnan jäsenenä tukemalla muun muassa koulutusta, hyvinvointia, kotoutumista ja osallisuutta.

4.2.2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain 48 f §:ää muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla. Maksujen korottaminen saattaisi johtaa siihen, että sosiaalisesti ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten mahdollisuus osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan vaikeutuisi. Maksujen korottaminen voi vähentää toimintaan osallistumista nykyisestä ja asettaa osan lapsista sekä monilapsiset ja pienituloiset lapsiperheet muihin verrattuna eriarvoiseen asemaan. Perheen ja työelämän yhteensovittaminen voisi myös vaikeutua.

Perusopetuslakiin lisätyn aamu- ja iltapäivätoiminnan uudistuksen keskeinen yhteiskuntapoliittinen vaikutus oli hallituksen esityksen (57/2003) mukaan lasten hyvinvoinnin ja tasa-arvoisuuden edistäminen, koska aamu- ja iltapäivätoiminta tasoittaa lasten elämänpiirissä esiintyviä sosiaalisia eroja. Lisäksi uudistusta perusteltiin lapsen mahdollisuutena osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan perheen sosiaalisesta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta.

Perusopetuslain 48 f §:n 4 momentissa on säädetty kunnan velvollisuudesta tarkistaa maksua, mikäli laissa asetetut edellytykset täyttyvät. Asiakasmaksujen perimättä jättämis- tai alentamismahdollisuutta koskeva säännös on tärkeä, jottei perheen pienituloisuus muodostu esteeksi lapsen osallistumiselle toimintaan. On tärkeää, että kunnat tiedottavat huoltajia mahdollisuudesta hakea aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä. Vaikka lainsäädäntö velvoittaa tietyissä tilanteissa maksujen perimättä jättämiseen, voi silti syntyä tilanteita, joissa maksujen korotukset vaikuttavat yksilön tai perheen päätökseen ylipäättään hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Maksujen korottaminen voi siis vaikeuttaa tiettyjen sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten osallistumista aamu- ja iltapäivätoimintaan siitäkään huolimatta, että kunnalla olisi velvollisuus jättää asiakasmaksu perimättä tai alentaa sitä.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle mielekästä tekemistä turvallisessa ympäristössä ennen koulupäivää ja/tai sen jälkeen. Toiminta pitää sisällään esimerkiksi leikkimistä ja yhdessäoloa ystävien kanssa sekä ulkoilua ja liikkumista. Koska osassa toimintaa painottuu vahvasti liikunnallinen tekeminen, on mahdollista, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääminen vähentäisi lasten päivittäistä liikkumista. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääneiden lasten yksinäisyys koulupäivän jälkeen voi lisääntyä.

Varhaiskasvatustalain (540/2018) 1 §:n mukaan varhaiskasvatusta voivat saada myös lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat, myös sitä vanhemmat lapset. Siten varhaiskasvatusta voidaan erityisten olosuhteiden niin vaatiessa antaa myös oppivelvollisuusikäiselle lapselle. Tällainen erityinen syy voi olla pienten koululaisten

hoidon tarve, jos kunnassa ei esimerkiksi järjestetä perusopetuslaissa tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa (HE 40/2018 vp). On mahdollista, että osa aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääneistä lapsista voisi hakeutua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen järjestäminen on kunnille kuitenkin kalliimpaa kuin aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen.

4.2.2.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Perusopetuslain perusteella opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Esitys vahvistaisi oppilaan edellytyksiä osallistua perusopetukseen ja kehittää itseään siten, että oppilas saisi riittävästi opetusta saavuttaakseen riittävän peruskielitaidon. Esitys vahvistaisi myös oppilaiden sivistyksellisiä oikeuksia ja tasa-arvoa.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottaminen saattaisi johtaa siihen, että tiettyjen sosiaalisesti ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten osallistumismahdollisuudet heikkenisivät. Tämä voisi asettaa monilapsiset ja pienituloiset perheet eriarvoiseen asemaan. Perusopetuslaki velvoittaa kuitenkin maksun perimättä jättämiseen tai sen alentamiseen tilanteissa, jossa huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä. Kustannustasoa vastaavilla maksuilla varmistetaan myös toiminnan säilyminen laadukkaana.

4.2.2.4 Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Valmistavan opetuksen tuntimäärän lisäämisen tarkoituksena on helpottaa maahanmuuttotustaisten lasten ja nuorten kotoutumista ja turvata heidän yhdenvertaiset mahdollisuutensa osallistua perusopetukseen. Maahanmuuttotustaisten lasten tietojen ja taitojen karttuminen valmistavan opetuksen lisäopetuksessa saattaa pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna vähentää heidän tarvettaan tukiopetukseen tai muihin tukitoimiin sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Esityksellä arvioidaan olevan jonkin verran sukupuolivaikutuksia. Opetusala on naisvaltainen ja arviolta alle 30 % opetushenkilöstöstä on miehiä (OECD 2020). Esityksen työllisyysvaikutukset kohdistunevat enemmän naisiin kuin miehiin.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa. Osana varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumoa aamu- ja iltapäivätoiminta lisää lasten osallisuutta sekä ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain 48 f §:ää muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla.

Yhdenvertaisuuden turvaamiseksi lainsäädännössä on velvoitettu kunta tarkistamaan aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja tiettyjen edellytysten täytyessä. Vaikka lainsäädäntö velvoittaa

tietyissä tilanteissa maksujen perimättä jättämiseen, voi silti syntyä tilanteita, joissa maksujen korotukset vaikuttavat yksilön tai perheen päätökseen ylipäättään hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Maksujen korottaminen voi siis vaikeuttaa tiettyjen sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten osallistumista aamu- ja iltapäivätoimintaan siitäkkin huolimatta, että kunnalla olisi velvollisuus jättää asiakasmaksu perimättä tai alentaa sitä. Maksujen korottaminen voi vähentää toimintaan osallistumista nykyisestä sekä asettaa osan lapsista sekä monilapsiset ja pienituloisempia lapsiperheitä muihin verrattuna eriarvoiseen asemaan. Mikäli maksujen korotus vaikeuttaa työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista on todennäköistä, että tämä vaikuttaisi eniten naisten asemaan.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle mielekästä tekemistä turvallisessa ympäristössä ennen koulupäivää ja/tai sen jälkeen. Toiminta pitää sisällään esimerkiksi leikkimistä ja yhdessäoloa ystävien kanssa sekä ulkoilua ja liikkumista. Koska osassa toimintaa painottuu vahvasti liikunnallinen tekeminen, on mahdollista, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääminen vähentäisi lasten päivittäistä liikkumista.

4.2.2.5 Vaikutukset viranomaisiin

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen vaikutukset opetuksen järjestäjiin / kuntiin

Esityksessä ei säädettäisi kunnille uusia velvoitteita, vaan kunta voisi jatkossakin päättää, järjestääkö se valmistavaa opetusta ja perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta.

Ne opetuksen järjestäjät, jotka järjestävät valmistavan opetuksen lisäopetusta, päivittävät paikalliset opetussuunnitelmat ja ottavat ne käyttöön lain voimaantullessa eli 1.8.2026.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen vaikutukset Opetushallituksen toimintaan

Esityksellä on vaikutuksia opetussuunnitelman perusteisiin ja paikallisiin opetussuunnitelmiin. Opetushallituksen tehtävänä on määrätä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteista. Opetushallituksen tulisi antaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet täydennettynä siten, että opetuksen järjestäjät voisivat päivittää niiden pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat ja ottaa ne käyttöön lain voimaantullessa eli 1.8.2026.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen muutosten vaikutukset kuntiin ja opetus- ja kulttuuriministeriöön

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut vastaisivat jatkossa paremmin toiminnan järjestämisestä kunnille aiheutuneita kustannuksia, minkä arvioidaan kannustavan kuntia järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaa ainakin nykyisessä laajuudessa, ottaen kuitenkin huomioon samaan aikaan valtion rahoitukseen tehtävä leikkaus. Maksujen korottaminen edesauttaisi laadukkaan toiminnan järjestämisedellytyksiä.

Mikäli kunnat päättävät aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuista koko lukuvuodelle 2025–2026, niin on mahdollista, että osa näistä kunnista tulee tarkistamaan maksuja uudestaan 1.1.2026 alkaen, eli enimmäismaksujen nostosta aiheutuu näille kunnille kertaluonteinen hallinnollinen

lisätyö. Lisäksi enimmäismaksujen sitominen indeksiin aiheuttaa jatkossa kunnille joka toinen vuosi maksujen tarkistamisen tarpeen sekä hallinnollista lisätyötä myös opetus- ja kulttuuriministeriölle ministeriön ilmoituksen laatimisen myötä. Hallinnollisen työn minimoimiseksi ehdotetaan, että tarkistukset tehtäisiin samassa rytmissä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen indeksitarkistusten kanssa.

4.2.2.6 Vaikutukset hyvinvointiin

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Esitys tukee maahanmuuttotasaisten oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Jos oppilas ei olisi valmistavassa opetuksessa saanut riittävä peruskielitaitoa opetuskielessä, voisi oppilas saada perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta.

Tämä parantaisi oppilaiden perustuslaissa sekä mm. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa ja vammaisyleissopimuksessa turvattuja oikeuksia koulutukseen ja hyvinvointiin. Uudistuksen lähtökohtana olisi tukea oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien saavuttamista siten, että oppilaat voisivat saavuttaa perusopetukselle asetetut tavoitteet.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle mielekästä tekemistä turvallisessa ympäristössä ennen koulupäivää ja/tai sen jälkeen. Toiminta pitää sisällään esimerkiksi leikkimistä ja yhdessäoloa ystävien kanssa sekä ulkoilua ja liikkumista. Koska osassa toimintaa painottuu vahvasti liikunnallinen tekeminen, on mahdollista, että aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamisesta johtuva toiminnasta pois jääminen vähentäisi näiden lasten päivittäistä liikkumista. Aamu- ja iltapäivätoiminta vähentää yksinäistä aikaa, jonka pienet lapset viettävät koulun jälkeen ilman aikuisen läsnäoloa sekä helpottaa perheen ja työelämän yhteensovittamista. On mahdollista, että maksujen korotusten myötä aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääneiden lasten yksinäinen aika koulupäivän jälkeen lisääntyy sekä perheen ja työelämän yhteensovittaminen vaikeutuu.

4.2.2.7 Vaikutukset lapsiin

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Lapsiin kohdistuvilla vaikutuksilla tarkoitetaan suoria ja epäsuoria vaikutuksia, joita lakiehdotuksella on lasten elinympäristöön, lapsiin tai lapsen etuun. Lakiehdotuksella olisi suoria vaikutuksia lapsiin. Valmistavan opetuksen lisäopetus parantaisi merkittävästi niiden maahanmuuttotasaisten lasten kielellisiä valmiuksia, joilla on valmistavan opetuksen jatkumiselle eniten tarpeita. Lisäopetus kohdennettaisiin oppilaille, joilla olisi vasta alkava luku- ja kirjoitustaito, joilla on puutteellinen kouluhistoria tai yläkouluiässä maahan tululle. Nykytilanteessa kyseiset oppilaat eivät välttämättä ole saavuttaneet riittäviä kielellisiä valmiuksia.

Valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestäminen perusopetuksen yhteydessä mahdollistaa oppilaiden välisen vertaisvuorovaikutuksen ja tukee oppilaiden sosiaalistumista kieleen ja kouluun. Lisäksi se edesauttaa sekä arkikielen että opetuskielen luonnollista omaksumista, mikä ei toteudu samoin erillisessä valmistavan opetuksen ryhmässä. Ryhmämuotoinen opiskelu valmistavassa opetuksessa tarjoaa puolestaan oppilaille tunneturvallisen ympäristön ja

rauhallisen harjoitteluympäristön kielenoppimiseen. Ryhmämuotoinen valmistava opetus on erityisen tärkeää trauman kokeneille oppilaille ja niille, jotka tarvitsevat vahvaa opettajan tukea kielenoppimisen alkuvaiheessa. (Ahlholm, Väättäinen ja Latomaa 2023.)

Esityksen voidaan arvioida vaikuttavan myönteisellä tavalla maahanmuuttotautaisiin lapsiin ja nuoriin edistämällä lasten kotoutumista, sillä valmistavan opetuksen lisäopetus parantaa edellytyksiä opetuskielen oppimiseen. Kielenoppija tarvitsee mahdollisuuksia toistoon, rauhalliseen ja turvalliseen oppimisympäristöön. Siksi joustavaa pienryhmittelyä olisi pedagogisista ja didaktisista näkökulmista tarkasteltuna ehdottomasti tarpeen hyödyntää, järjestettiin valmistavaa opetusta ryhmämuotoisena tai perusopetuksen yhteydessä. Alkuvaiheessa tarvitaan tuettu kieliympäristö, mutta myöhemmin oppilaat hyötyvät tarkoituksenmukaisesta koulun opetuskielen ja oppiainesiltojen oppimiseen kohdennetusta kielellisestä tuesta. (Harju-Autti 2022.)

Maahanmuuttotautaisien lasten tarpeet ja elämäntilanteet voivat vaihdella suuresti. Esimerkiksi lasten sosiaali- ja terveydenhuollolliset tarpeet voivat liittyä lapsen elämäntilanteeseen. Valmistavan opetuksen lisäopetuksen tarkoituksena on kuitenkin ensisijaisesti tukea kielellisten valmiuksien kehittymistä, vaikka lisäopetuksella voi olla laajempiakin vaikutuksia lasten hyvinvointiin.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla edistetään useita YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa tunnustettuja lapsen oikeuksia, kuten yleissopimuksen 31 artiklan mukaista lapsen oikeutta vapaa-aikaan, leikkiin ja kulttuuriin. Toiminta tukee sekä ihmisoikeussopimuksissa että perustuslaissa turvattua sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

Perusopetuslaissa on säädetty aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävistä enimmäismaksuista, jotta maksut pysyisivät niin kohtuullisina, etteivät ne rajoita lasten osallistumista toimintaan. Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain 48 f §:ää muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla. Jotta maksujen korottaminen ei estäisi taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten osallistumista aamu- ja iltapäivätoimintaan, perusopetuslakiin on kirjattu velvollisuus maksun perimättä jättämiseen tai sen alentamiseen, jos huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä. Säännös, joka velvoittaa jättämään maksun perimättä tai alentaa sitä on tärkeä, jotta perheen pienituloisuus ei muodostu esteeksi lapsen osallistumiselle aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Vaikka lainsäädäntö velvoittaa tietyissä tilanteissa maksujen perimättä jättämiseen, voi silti syntyä tilanteita, joissa maksujen korotukset vaikuttavat yksilön tai perheen päätökseen ylittää hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Maksujen korottaminen voi vähentää toimintaan osallistumista nykyisestä sekä asettaa osan lapsista sekä monilapsiset ja pienituloisemmat lapsiperheet muihin verrattuna eriarvoiseen asemaan.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia, tasa-arvoisuutta sekä osallisuutta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle. Toiminnalla edistetään lapsen hyvinvointia sekä tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä perheitä ja koulua niiden kasvatustehtävässä. Lakiehdotuksella on suoria vaikutuksia niihin lapsiin ja lapsiperheisiin, joilla maksujen korotusten myötä ei olisi taloudellisia mahdollisuuksia jatkossa hyödyntää aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle mielekästä tekemistä turvallisessa ympäristössä ennen koulupäivää ja/tai sen jälkeen. Toiminta pitää sisällään esimerkiksi leikkimistä ja yhdessäoloa ystävien kanssa sekä ulkoilua ja liikkumista. Koska osassa toimintaa painottuu vahvasti liikunnallinen tekeminen, on mahdollista, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääminen vähentäisi näiden lasten päivittäistä liikkumista.

Aamu- ja iltapäivätoiminta vähentää yksinäistä aikaa, jonka pienet lapset viettävät koulun jälkeen ilman aikuisen läsnäoloa sekä helpottaa perheen ja työelämän yhteensovittamista. On mahdollista, että maksujen korotusten myötä aamu- ja iltapäivätoiminnasta pois jääneiden lasten yksinäinen aika koulupäivän jälkeen lisääntyy.

4.2.3 Vaikutukset tietosuojan ja tiedonhallintaan

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa sekä esitetyssä valmistavan opetuksen lisäopetuksessa käsitellään perusopetuksen oppilasta koskevia henkilötietoja. Näissä sovelletaan yleistä tietosuojasetusta (luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679)) ja sitä täsmentävää ja täydentävää kansallista tietosuojalakia (1050/2018). Kun on kyse tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä, kansallinen erityislainsäädäntö on mahdollista silloin, kun tietosuojasetus nimenomaisesti jättää jäsenvaltioille kansallista sääntelyliikkumavaraa.

Yleisen tietosuojasetuksen mukaan henkilötietojen käsittelyllä tulee olla asetuksen 6 artiklan mukainen oikeudellinen perusta. Kansallinen, asetusta tarkentava lainsäädäntö on mahdollista muun muassa silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, minkä mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Koska henkilötietojen käsittely perustuisi lakisääteiseen velvoitteeseen, voidaan perusopetuksen oppilaan henkilötietojen käsittelystä siten antaa asetusta tarkempaa kansallista lainsäädäntöä ja kansallista liikkumavaraa on mahdollista käyttää.

Ehdotettuun valmistavan opetuksen lisäopetukseen liittyy henkilötietojen käsittelyä. Käsiteltävät henkilötiedot ovat perusopetuksen oppilaiden tietoja, joita käsiteltäisiin ensisijaisesti opetuksen järjestäjien lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi. Käsitteilyperusteena olisi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Opetuksen järjestäjät käsittelevät valmistavan opetuksen lisäopetuksessa olevien oppilaiden tietoja osana muita perusopetuksen oppilaiden tietoja. Opetuksen järjestäjät käsittelevät jo nyt näiden oppilaiden henkilötietoja, kuten nimi- ja yhteystietoja. Esityksessä käsiteltävien henkilötietojen joukon ei katsota laajentavan nykyisen lainsäädännön nojalla käsiteltävää henkilötietojen ja rekisteröityjen joukkoa. Oppilashallintojärjestelmiin uutena tietona näiden oppilaiden osalta tulisi tieto valmistavan opetuksen lisäopetuksesta. Tieto valmistavan opetuksen lisäopetuksesta luotaisiin, kun perusopetuksessa olevalle maahanmuuttotautaiselle oppilaalle järjestetään valmistavan opetuksen lisäopetusta. Oppilaan tietoihin ei kirjattaisi lisäopetuksen järjestämiseksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten tietoa oppilaan etnisestä alkuperästä.

Tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti perusvaatimuksena lakisääteiseen velvoitteeseen perustuvalle lainsäädännölle on, että sen on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite, jonka on oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Valmistavan opetuksen lisäopetuksen toteuttaminen perusopetuksessa täyttää yleisen edun mukaisen tavoitteen, sillä lisäopetuksesta hyötyvät muun muassa oppilas, muut oppilaat oppilaan luokalla, kouluyhteisö sekä välillisesti oppilaan perhe. Lisäopetukseen osallistuminen

ei olisi mahdollista ilman henkilötietojen käsittelyä, joten käsittely nähdään oikeasuhtaiseksi edellä mainittuun oikeutettuun päämäärään nähden. Nämä tiedot olisivat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia niiden käyttötarkoituksensa kannalta eli valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestämisen kannalta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste vaikuttaa niihin oikeuksiin, joita rekisteröidyllä on käytettävissään. Kun tietoja käsitellään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, ei käsittelyä voida asetuksen 21 artiklan perusteella vastustaa.

Esityksellä ei olisi muutoksia opetuksen järjestämislupiin, eikä esityksessä muutettaisi opetuksen järjestäjillä käytössä olleita tiedonhallinnan vastuita, perusopetuksen asiakirjojen tietosisältöä, julkisuutta tai salassapitoa taikka tietojen luovutustapoja. Valmistavan opetuksen lisäopetus olisi osa perusopetusta, ja luvat järjestää perusopetusta kattaisivat jatkossa myös valmistavan opetuksen lisäopetukseen järjestämisen. Opetuksen järjestäjien oppilashallintojärjestelmiin lisättäisiin uutena oppilaskohtaisena tietona osallistuminen valmistavan opetuksen lisäopetukseen. Opetuksen järjestäjillä saattaa olla tarve myös hallinnollisille asiakirjoille ja niiden tallentamiselle oppilashallintojärjestelmiin. Uusien tietojen julkisuus, salassapito sekä luovutustavat eivät eroaisi muista perusopetuksen tiedoista. Esityksen ei näin arvioida muuttavan opetuksen järjestäjällä käytössä olevia tietoturvallisuustoimenpiteitä. Esityksellä ei muutettaisi olemassa olevia tiedonsaantioikeuksia.

Opetuksen järjestäjien oppilashallintojärjestelmien lisäksi tiedot perusopetuksessa olevista oppilaista tallennetaan Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon (*jäljempänä KOSKI-tietovaranto*) lain valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) mukaisesti. Esityksellä lisättäisiin KOSKI-tietovarantoon 1.8.2026 alkaen uusi perusopetuksen opiskeluoikeuden lisätieto: Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen opiskeluoikeus. Uudesta perusopetuksen lisätiedosta tallennettaisiin KOSKI-tietovarantoon jakson alku - ja loppupäivämäärä. Muutoksella ei olisi vaikutusta perusopetukseen valmistavasta opetuksesta KOSKI-tietovarantoon tallennettaviin tietoihin.

KOSKI-tietovarannon tietoja valmistavan opetuksen lisäopetukseen osallistuvista oppilaista hyödynnettäisiin jatkossa tilastointiin ja rahoituslaskennan tarpeisiin. Lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden lukumäärä raportoitaisiin Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa muiden perusopetuksen oppilaista raportoitavien tietojen yhteydessä. Rahoituksen laskennassa huomioitaisiin oppilaat, joille on varainhoitovuotta edeltävänä vuonna päätyneen lukuvuoden aikana merkitty perusopetuksen opiskeluoikeuden lisätiedoissa KOSKI-tietovarannossa aloituspäivä perusopetuksessa järjestettävässä valmistavan opetuksen lisäopetuksessa. Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen oppilaiden osalta ei laskettaisi rahoitukseen läsnäolokuukausia vaan oppilasmäärä. Esityksellä ei olisi vaikutusta muiden KOSKI-tietovarantoon tallennettujen tietojen (esimerkiksi perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilasmäärät) hyödyntämiseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Vaihtoehto 1. Säädetään maahanmuuttajien kielellisestä tukemisesta.

Säädetään perusopetuslakiin maahanmuuttajien kielellisestä tukemisesta kokonaisuutena siten, että kokonaisuus sisältäisi perusopetukseen valmistavan opetuksen, suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) -oppimäärän, kielitaidon arvioinnin (sisältää luku- ja kirjoitustaidon) sekä arvioinnin pohjalta tehtävän henkilökohtaisen koulutus- ja tukisuunnitelman kielellisen kehityksen tukemiseksi

Kielitaidon arviointia tulisi suorittaa vuosittain sen varmistamiseksi, että oppilaat siirtyisivät mahdollisimman pian koulun opetuskielen mukaiseen äidinkieli ja kirjallisuus – oppiaineen suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän piiriin.

Vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että kunnille tulisi uusia velvoitteita oppilaiden arvioinneista ja suunnitelmista sekä niihin liittyviä kustannuksia arviolta 2,2 miljoonaa euroa vuodessa. Kielellinen tukeminen vaatisi opettajien täydennyskoulutusta. Vaikutuksia tulisi myös tiedonkeruuseen. Kielellisen tukemisen kokonaisuuteen liittyvään lainsäädännön ja muun ohjeistuksen laadintaa olisi varattava riittävästi aikaa, koska kysymyksessä olisi laaja kokonaisuus.

Vaihtoehto 2. Säädetään valmistava opetus kunnille velvoittavaksi nykyisessä pituudessaan.

Mikäli kaikissa kunnissa järjestettäisiin valmistavaa opetusta samalla osuudella kuin maassa keskimäärin, toimenpiteen kustannusvaikutus olisi noin 5,7 miljoonaa euroa vuodessa. Toimenpide olisi ”edullinen” mutta ei välttämättä vaikuttava huomioiden nykyinen laaja järjestämispohja. Tämä vaihtoehto ei toteuttaisi hallitusohjelman kirjausta.

Vaihtoehto 3. Uudistetaan valmistavaa opetusta siten, että tarvittaessa sitä voidaan tarjota myös pidempään kuin yhden lukuvuoden ajan.

Mallin kustannusvaikutukset olisivat arviolta noin 48,3 miljoonaa euroa olettaen, että noin puolet oppilaista (3600 oppilasta) tarvitsisi valmistavaan opetukseen 9 kuukautta lisää. Lisäksi tulisi juridisesti rajata kenellä olisi oikeus jatkaa valmistavassa opetuksessa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Islanti

Monet kunnat Islannissa järjestävät valmistavaa opetusta vastasaapuneille oppilaille, joilla on kehittyvä islannin kielen taito. Järjestäminen ei ole lakisääteisesti pakollista. Islannin kieltä tulisi opettaa islanti toisena kielenä -sovelletun oppimäärän mukaisesti 2–4 vuotta maahan saapumisen jälkeen. Valmistavan opetuksen tarkoitus on parantaa islannin kielen taitoa, antaa valmiuksia perusopetuksessa ja sen oppiaineissa opiskeluun, parantaa yhteenkuuluvuutta yhteiskuntaan ja lisätä oppilaan itsevarmuutta ja sosiaalisia kontakteja.

Valmistavan opetuksen laajuudesta ei olla säädetty, yleensä sitä annetaan korkeintaan yhden vuoden ajan. Opetusta annetaan valmistavan opetuksen ryhmissä, perusopetuksen yhteydessä tai näiden yhdistelmänä. Opetuksen sisältö on määritelty valtakunnallisesti suppeasti ja opetuksen järjestäjillä ja kouluilla on paljon vapauksia opetuksen järjestämisessä ja sisällössä sekä kielitaidon arvioinnin menetelmissä. Valtio antaa ylimääräistä rahoitusta maahanmuuttajataustaisten lasten koulunkäyntiin, kuten valmistavaan opetukseen.

Norja

Norjassa ei ole varsinaista perusopetukseen valmistavaa opetusta. Vastasaapuneille oppilaille voidaan järjestää perusopetusta sovelletusti niin, että opetus voi olla joko perusopetuksen luokassa, omissa ryhmissä tai eri koulussa. Opetuksessa voidaan poiketa perusopetuksen tuntijaosta ja lukujärjestyksestä lapsen edun mukaisesti. Perusopetusta voidaan järjestää sovelletusti yleensä noin yhden vuoden, mutta enintään kahden vuoden ajan. Sovelletun perusopetuksen tarkoitus on antaa oppilaille sellaisia valmiuksia norjan kielessä, että he voivat suorittaa perusopetusta.

Perusopetusta voi järjestää sovelletusti kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti. Sovellettuun järjestämiseen ei saa lisärahoitusta. Viranomaiset ovat luoneet valtakunnallisen kielitaidon arviointityökalun paikallisesti käytettäväksi, mutta kielitaidon arvioinnista tavoista ei ole säädetty valtakunnallisesti.

Ruotsi

Ruotsin lainsäädännössä säädetään valmistavasta opetuksesta. Valmistavan opetuksen luokalla tapahtuvaan opetukseen voi osallistua korkeintaan kahden vuoden ajan kuitenkin niin, että osa ajasta on suoritettava perusopetuksen yhteydessä tapahtuvassa opetuksessa. On opetuksen järjestäjän päätettävissä, kuinka paljon valmistavaa opetusta järjestetään.

Ruotsin koululainsäädännössä on vastasaapuneen oppilaan määritelmä. Oppilas määritellään vastatulleeksi neljän vuoden ajaksi saapumisestaan Ruotsiin. Valtio ei myönnä lisärahoitusta vastasaapuneille oppilaille. Vastasaapuneen oppilaan osaamisen kartoittamisesta on säädetty lailla ja siihen on tehty kansallista arviointimateriaalia. Arvioinnissa käydään läpi oppilaan koulunkäyntitausta, lukutaito ja matemaattisia taitoja.

Tanska

Tanskassa ei ole varsinaista valmistavaa opetusta. Tanska toisena kielenä -opetusta annetaan maahan muuttaneelle oppilaalle siinä laajuudessa ja niin pitkään, kun se on tarpeellista. Mikäli oppilas pystyy osallistumaan perusopetukseen, hän saa täydentävää tanska toisena kielenä -opetusta. Mikäli oppilaan kielitaito ei ole tarpeeksi hyvä perusopetukseen osallistumiseen, hän voi saada tanskan kielen perusopetusta esimerkiksi erillisessä vastaanottoluokassa. Painopisteenä opetuksessa on siirtyminen perusopetuksen ryhmään mahdollisimman pian.

6 Lausuntopalaute

Esitykseen annettiin yhteensä 48 lausuntoa. Lausunnon antoivat Espoon kaupunki/ kasvun ja oppimisen toimiala, Erilaisten oppijoiden liitto ry, Finlands svenska lärarförbund FSL, Förbundet Hem och Skola, Helsingin kaupunki, Helsingin yliopisto, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Jyväskylän yliopisto, Kajaanin kaupunki/sivistystoimiala, Kangasalan kunta, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi, Kehitysvammaliitto, Keravan kaupunki, Kokkolan kaupunki/ sivistyskeskus, Lappeenrannan kaupunki/opetustoimi, Lapsiasiavaltuutettu, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Mikkelin kaupunki, Mäntsälän kunta/Kasvatus ja sivistys, Nuorisotutkimusseura ry, Nurmijärven kunta, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Opetushallitus OPH, Oulun kaupunki/sivistys- ja kulttuuripalvelut, Pelastakaa Lapset ry, Riihimäen kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Satakunnan hyvinvointialue, Sivistysala ry, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomenopettajat ry, Suomen Rehtorit ry, Suomen somalialaisten liitto, Suomen Teknisten Toimihenkilöiden Keskusliitto STTK ry, Suomen UNICEF ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Svenska Finlands folkting, Tampereen kaupunki/Sivistyspalvelut, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Turun kaupunki, Vantaan kaupunki, Vammaisfoorumi ry, Varhaiskasvatuksen Opettajien liitto, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto ja kaksi yksityishenkilöä.

Lausunnot ovat luettavissa osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM030:00/2025>

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Lausunnonantajat kannattivat perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetusta ja pitivät sitä tarpeellisenä. Pidettiin myönteisenä sitä, että valmistavan opetuksen toinen vuosi toteutetaan integroituna osana muuta opetusta ja olisi opetuksen järjestäjälle vapaaehtoista. Valtaosa tästä lausuneista ei kannattanut valmistavan opetuksen ja perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen kohdistamista vain ulkomailla syntyneille maahanmuuttotilaisille oppilaille. Suomessa maahanmuuttajaperheisiin syntyneiden lasten joukossa saattaa olla lapsia, jotka osallistuvat vasta esiopetukseen, koska esimerkiksi varhaiskasvatus ei ole velvoittavaa. Toisaalta nähtiin myös, että opetuksen kohdentaminen vain ulkomailla syntyneille ulkomaalaistilaisille olisi tarkoituksenmukaista, koska näin valmistava opetus kohdistuisi koskemaan kaikkein eniten tukea kielen oppimisessa tarvitseviin oppilaisiin.

Muutama lausunnonantajista katsoi, että olisi säädettävä valmistavan opetuksen opettajan kelpoisuudesta (OAJ, Opetusalan ammattijärjestö). Toisaalta pidettiin tärkeänä, että opetushenkilöstön kelpoisuuksiin ei ehdoteta muutoksia (Kuntaliitto).

Valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitus

Muutama lausunnonantaja katsoi, että ehdotettu rahoitusratkaisu on periaatteessa toimiva ja linjassa muun perusopetuksen rahoituksen kanssa. Huolenaiheeksi nousi lasten ja nuorten eriarvaisuuden lisääntyminen johtuen siitä, miten kunnat priorisoivat valmistavan opetuksen lisäopetusta. Ilman korvamerkittyä rahoitusta valmistavan opetuksen laatu ja saatavuus voivat vaihdella entistä enemmän kuntien välillä. Esitetyllä rahoitusmallilla yksikköhinta muuttuu sen mukaan, kuinka monelle oppilaalle valmistavan opetuksen lisäopetusta annetaan, mikä hankaloittaa toiminnan suunnittelua. Lisäksi olisi tärkeää, että kunnan saama valtionosuus olisi tiedossa mahdollisimman aikaisin kunnan budjettivalmistelun kannalta. Esitettiin myös, että valmistavan opetuksen lisärahoitus määriteltäisiin oppilaskohtaisen kertoimen avulla.

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Valtaosa lausunnonantajista ei kannattanut valtionosuuteen tehtävää valtion rahoituksen vähennyksestä johtuvaa ehdotusta, jonka mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävät maksut nousisivat. Esimerkiksi Yhdenvertaisuusvaltuutettu lausunnossaan korosti, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tulisi olla aidosti kaikkien perusopetuksessa olevien nuorempien lasten saatavilla, eikä yhdenvertaisuutta heikentäviä muutoksia tulisi tehdä. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen korottaminen kompensoisi kunnille valtionosuuteen liittyvää rahoituksen leikkausta. Muutama lausunnonantaja katsoi, että esitys maksujen korotuksista on perusteltu, koska niitä on korotettu harvoin. Kunnissa palvelua voivat tuottaa palveluntuottajat, joille kunta myöntää toiminta-avustusta. Jos palveluntuottajat myös laskuttavat perheitä, maksujen korotus ei kompensoisi kunnalle valtionosuuteen liittyviä leikkauksia. Maksujen korottaminen voi asettaa osan lapsista sekä monilapsiset ja pienituloiset lapsiperheet muihin verrattuna eriarvoiseen asemaan. Katsottiin myös, että sosiaaliturvaetuksien leikkausten yhteisvaikutusta pitäisi arvioida. Lisäksi Kehitysvammaliitto nosti lausunnossaan esille, että kuntia ja hyvinvointialueita tulisi ohjeistaa kustannusten jakautumisesta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä vammaisen lapsen osallistuessa aamu- ja iltapäivätoimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat 17.6.2025 lähettäneet kirjeen (VN/19213/2025-OKM-1) kuntiin koskien vammaispalvelulakiin nähden ensisijaista kasvatus- ja opetuslainsäädäntöä.

Indeksitarkistus

Usea lausunnonantajista katsoi, että indeksikorotus mahdollistaisi nykyistä paremmin kustannustasossa tapahtuvien muutosten huomioimisen ja on sen vuoksi kannatettava. Indeksitarkistus enimmäismaksuihin nähtiin riskinä heikossa taloudellisessa asemassa olevien lapsiperheiden kannalta.

Opetusryhmien muodostaminen (20 g §)

Lausuntopalautteessa nostettiin esille käsitteiden epäselvyys: mitä tarkoitetaan käsitteellä ”erityisryhmä” ja ”erityisopettajan opetus erityisryhmässä”, Opetushallitus nosti esille sen, että tiukka opetusryhmien koon sääntely esiopetuksen aikana saattaisi johtaa siihen, että lapsi joutuisi siirtymään esiopetukseen toiseen toimipaikkaan kuin missä hän on ollut kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa.

Kehitysehdotuksia

Lausuntopalautteessa tuotiin esille ehdotuksia valtakunnallisesti kehitettäviksi. Olisi tärkeää kehittää aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksun porrastusta ja huoltajien mahdollisuutta hakea alennusta maksuihin. Esitettiin myös, että rahoitusjärjestelmään tulisi sisällyttää mekanismi, jolla varmistettaisiin tietty valmistavan opetuksen lisäopetuksen yksikköhinnan minimi. Lisäksi olisi tärkeää luoda valtakunnallisesti selkeät ja yhtenäiset kriteerit siitä, kenelle perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetus on tarkoitettu. Usea lausunnonantaja katsoi, että lisäopetuksen vaikutuksia arvioitaisiin valtakunnallisesti säännöllisin väliajoin.

Muutama lausunnonantajista toivoi, että Opetushallitus antaisi riittävän yksityiskohtaiset ja käytännön koulutyötä tukevat määräykset ja ohjeet opetuksen järjestäjän työn tueksi uudistuksen toteutuessa.

Osa lausunnonantajista piti tärkeänä, että rahoituksen vaikuttavuutta seurattaisiin säännöllisesti ja varmistetaan, että se kohdentuu lisäresursseina valmistavan lisäopetuksen oppilaille opettajatyötunteina eikä kanavoitu koulun muuhun toimintaan.

Lausuntopalautteesta aiheutuneet muutokset

Annetun lausuntopalautteen myötä esitykseen tehtiin korjauksia ja täsmennyksiä ja esityksen vaikutusarvioita täydennettiin. Saadun lausuntopalautteen perusteella 20 g pykälässä käytettyjä käsitteitä on täsmennetty. Momenteihin sisältyvä asiasisältö on säädetty aiemmin perusopetusasetuksen (852/1998) 2 pykälässä ja nyt olisi tarkoitus nostaa asetuksessa oleva asiasisältö lain tasolle. Opetus ja kulttuuriministeriö toteaa, että pykälämuutos on luonteeltaan tekninen eikä siinä säädetä uusia velvoitteita opetuksen järjestäjälle. Esitys ei sisällä muutoksia varhaiskasvatukseen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Perusopetuslaki

5 §. Muu opetus ja toiminta. Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus. Kunta voisi järjestää valmistavan opetuksen lisäksi perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta. Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestäminen olisi opetuksen järjestäjälle vapaaehtoista ja sitä annettaisiin perusopetuksen yhteydessä.

Sekä valmistava opetus että perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus olisi tarkoitettu maahanmuuttajille. Maahanmuuttajalla tarkoitettaisiin ulkomaalaistaustaista oppilasta, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt Suomen ulkopuolella.

Valmistavan opetuksen ja valmistavan opetuksen lisäopetuksen rajaaminen vain ulkomailla syntyneisiin ulkomaalaistaustaisiin oppilaisiin kohdistaisi valmistavan opetuksen kaikkein eniten tukea suomen tai ruotsin kielen oppimisessa tarvitseville oppilaille. Suomessa syntyneet oppilaat voivat tarvittaessa saada esimerkiksi perusopetuslain mukaista opetuskielen tukiovetusta sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetusta.

Pykälän 2 momentin mukaan perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus olisi tarkoitettu valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyville oppilaille, joilla ei olisi vielä riittävää peruskielitaitoa opetuskielessä. Siirtymisellä tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti sitä, että perusopetukseen siirtyvät oppilaat olisivat päättäneet valmistavan opetuksen samana tai sitä edeltävänä vuonna. Oppilaan edun kannalta tarkoituksenmukaista olisi, että siirtyminen perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen tapahtuisi suoraan perusopetukseen valmistavan opetuksen päättymisen jälkeen. Peruskielitaito tarkoittaa sellaisia suomen ja ruotsin kielen valmiuksia, joita hän tarvitsee perusopetuksessa.

Voidaan arvioida, että ne oppilaat, joille valmistavan opetuksen lisäopetus kohdennettaisiin, olisivat oppilaita, joilla olisi vasta alkava luku- ja kirjoitustaito, joilla on puutteellinen kouluhistoria tai yläkouluiässä maahan tulleet.

Opetuksen järjestäjä päättäisi valmistavan opetuksen lisäopetuksen opetusjärjestelyistä. Valmistavan lisäopetuksen oppilaat olisivat perusopetuksen oppilaita. Opetus voitaisiin järjestää esimerkiksi samanaikais- tai yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetusta tarvitsevat oppilaat voisivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa.

Pykälän 1 momentissa ollut säännös joustavan perusopetuksen toiminnasta siirrettäisiin esityksen 3 momentiksi. Muutos on luonteeltaan tekninen ja pykälän rakennetta selkiyttävä.

Pykälän 1 momentissa ollut säännös aikuisten perusopetuksen järjestämisestä siirrettäisiin esityksen 4 momentiksi. Muutos on luonteeltaan tekninen ja pykälän rakennetta selkiyttävä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Asetuksenantovaltuuteen lisättäisiin, että valmistavan opetuksen ja perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin siitä, että Opetushallitus antaisi määräyksen opetussuunnitelman perusteissa tarkemmin valmistavan opetuksen lisäopetukseen ohjaamisesta ja tähän liittyvästä opetuskielen taidon arvioinnista.

9 §. Opetuksen laajuus. Pykälän 3 momentissa on säädetty maahanmuuttajille järjestettävän valmistavan opetuksen laajuudesta. Momenttiin esitetään lisättäväksi perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetuksen laajuus, joka olisi enintään yhden vuoden mittainen. Opetuksen järjestäjän tulisi tarjota mahdollisuus valmistavan opetuksen lisäopetukseen vuoden ajaksi. Jos oppilaalla ei olisi kuitenkaan tarvetta, ei valmistavan opetuksen lisäopetusta tarvitsisi järjestää oppilaalle koko vuoden ajaksi.

Pykälän 4 momentissa on säädetty asetuksenantovaltuudesta. Momenttiin tehtäisiin teknisluonteinen tarkennus. Opetuksen laajuudesta annettaisiin tarkemmat säännökset *valtioneuvoston* asetuksella.

20 g §. Opetusryhmien muodostaminen. Pykälän 3 ja 4 momentteihin tehtäisiin tekniset korjaukset, jotka liittyvät jo aiemmin hyväksyttyyn perusopetuksen tuen uudistamiseen. Momentteihin sisältyvä asiasisältö on säädetty aiemmin perusopetusasetuksen (852/1998) 2 pykälässä ja nyt olisi tarkoitus nostaa asetuksessa oleva asiasisältö lain tasolle. Esiopetuksessa ryhmäkokorajoitus kohdistuisi vain kokoaikaisen erityisopetuksen ryhmiin, eli vahvinta oppilaskohtaista tukea saaviin lapsiin, ei muuhun pienryhmätoimintaan.

Pykälän 3 ja 4 momentin muotoilua erityisluokanopetuksessa erityisluokassa täydennettäisiin lisäämällä mukaan esiopetukseen paremmin sopiva ilmaisu *erityisopettajan kokoaikaisesti opettamasta opetuksesta pienryhmässä*, sillä esiopetuksessa ei ole erityisluokkia.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin myös viittaus oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin varhennetun oppivelvollisuuden oppilaisiin, jotta myös näiden esiopetuksessa olevien lasten opetusryhmien koosta olisi säädetty 1.8.2026 alkaen. Ennen 1.8.2026 vastaavasta asiasta säädetään perusopetusasetuksen 2 §:n 3 momentissa. Pidennetty oppivelvollisuus poistuu lainsäädännöstä 1.8.2026 ja sen tilalle tulevat oppivelvollisuuslain 2 §:n mukainen varhennettu oppivelvollisuus ennen perusopetuksen alkamista ja perusopetuslain 20 i §:n mukainen opetus perusopetuksessa.

46 §. Aikuisten perusopetus. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin *perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus*. Näin ollen edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta ei järjestettäisi opiskelijalle, jonka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt.

48 a §. Tavoitteet ja perusteet. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi säädöshuollollisesti siten, että siitä poistetaan lause, jonka mukaan Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa. Kyseistä tutkimus- ja kehittämiskeskusta ei enää ole olemassa.

48 f §. Maksut. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 570 tunnista perittävä maksu saisi jatkossa olla enintään 148 euroa kuukaudessa ja 760 tunnista perittävä maksu enintään 197 euroa. Maksut olisivat edelleen enimmäismaksuja, eli kunta voisi edelleen päättää periä laissa säädettyjä alhaisempia maksuja. Pykälän muita momentteja ei ehdoteta muutettavaksi.

48 g §. Maksujen sitominen indeksiin. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä aamu- ja iltapäivätoiminnan kuukausimaksujen enimmäismäärien tarkistamisesta. Pykälän mukaan kuukausimaksujen enimmäismäärät tarkistettaisiin kuntien peruspalveluiden hintaindeksiin muutoksen mukaisesti. Laskennassa käytettäisiin kuntien peruspalveluiden hintaindeksiä, jossa vuoden 2000 indeksipisteluku on 100. Indeksimuutos muodostuisi tarkistusvuotta edeltävän vuoden indeksipisteluvun ja siitä kaksi vuotta aiemman vuoden indeksipisteluvun osamäärästä. Indeksien mukainen euromäärä pyöristettäisiin lähimpään euroon. Tarkistukset tehtäisiin joka toinen vuosi, minkä katsotaan olevan riittävä aikaväli kustannustason seuraamiseen. Indeksillä tarkistetut euromäärät tulisivat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden elokuun 1 päivänä. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisisi indeksillä tarkistetut euromäärät Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana.

Pykälän muotoilussa on huomioitu valtiovarainministeriön esittämät indeksipäivitykset varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakiin. Pykälän voimaantulo ehdotetaan siten, että ministeriö tarkistaisi sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksut että aamu- ja iltapäivätoiminnan kuukausimaksut samassa rytmissä aina parittomina vuosina.

7.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

2 §. Soveltaminen eräissä tapauksissa. Pykälän 2 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään uusi perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetukseen myönnettävä lisä. Kyseessä olisi uuden toiminnan oma lisärahoitus opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksista. Lisärahoitus maksettaisiin peruspalvelujen valtionosuuden lisäksi. Vastaavasti on kirjoitettu jo nykyisin momentin 6. kohdassa joustavan perusopetuksen rahoituksesta.

5 §. Rahoituksen laskentaperuste. Pykälän 3 kohtaa muutettaisiin siten, että sen loppuun lisättäisiin säännös, jonka mukaan perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksessa rahoitus määräytyisi oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

11 §. Esi- ja perusopetuksen rahoitus. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään säännös perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoituksesta. Sen lisäksi, mitä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään perusopetuksen valtionosuudesta, kunnalle, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle voitaisiin myöntää perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Pykälän 6 ja 7 momentti ehdotetaan säädöshuollollisena toimenä kumottavaksi, sillä näille säännöksille ei enää ole tarvetta. Säännökset ovat liittyneet lain perusteluiden (HE 177/2016 vp) mukaan vuosina 2017—2019 toteutettuun pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaiseen julkisen kestävyysvajeen kattamiseen ja siihen kuuluneeseen julkisen sektorin lomarahojen väliaikaiseen alentamiseen.

29 §. Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi vuosittain perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen yksikköhinnan valtion talousarvion rajoissa, eli kyseessä olisi kiinteä määräraha, vastaavasti kuin joustavassa perusopetuksessa. Mikäli oppilaita olisi paljon, yksikköhinta laskisi ja mikäli oppilasmäärä laskisi, yksikköhinta nousisi. Alhaisen oppilasmäärän varalle kuitenkin ehdotetaan sääntöä, niin sanottua kattohintaa, jonka mukaan yksikköhinta olisi enintään 40 prosenttia valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta. Vuoden 2025 rahoitustasossa tämä tarkoittaisi noin 3300 euroa. Koska perusosan oletetaan nousevan vuosittain, myös kattohinta nousisi huomioiden kustannustason nousun.

48 a §. Rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet perusopetuksessa. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä siihen säännös, jonka mukaan perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoituksen suoritteena toimivia oppilasmääriä ei laskettaisi syyskuun 20 päivän mukaisen laskentapäivän mukaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 momentti, joka sisältäisi oman säännöksen perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoituksen suoritteena toimivan oppilasmäärän määräytymisestä. Rahoitus varainhoitovuodelle laskettaisiin varainhoitovuotta edeltävänä vuonna päättyvän, perusopetuslain 23 §:n mukaisen lukuvuoden aikana aloittaneiden oppilaiden lukumäärän mukaan. Esimerkiksi varainhoitovuoden 2028 rahoitus määräytyisi siis vuonna 2027 päättyneenä lukuvuonna, eli aikavälillä 1.8.2026–31.7.2027, aloittaneiden oppilasmäärien mukaan. Kuitenkin kahtena ensimmäisenä vuotena 2026 ja 2027 rahoituksen perusteena käytettäisiin siirtymäsäännöksen mukaisia suoritteita.

7.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Osana esitystä ehdotetaan, että perusopetuksen tuen uudistuksen rahoitukseen liittyvää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 1092/2024 voimaantulosäännöstä korjattaisiin teknisesti omalla lailla lisäämällä sen voimaantulosäännökseen uudet 2–4 momentit. Lisäykset liittyvät perusopetuksen tuen uudistukseen ja siihen sisältyvään pidennetyn oppivelvollisuuden muuttamiseen. Pidennetty oppivelvollisuus jakautuu 1.8.2026 alkaen käsitteiltään 5–6-vuotiaiden varhennetuksi oppivelvollisuudeksi ja perusopetusikäisillä perusopetuslain 20 i §:n mukaiseksi opetukseksi. Toiminnan rahoitus on kuitenkin tarkoitettu uudistettavaksi vasta vuoden 2027 rahoituksesta alkaen, kuten esityksen perusteluista ilmenee (HE 114/2024 vp). Lisättävien siirtymäsäännösten avulla varmistettaisiin vuoden 2026 rahoitus suunnitellun mukaiseksi siten, että vielä 1.8.2026–31.12.2026 välisenä aikana sovellettaisiin pidennetyn oppivelvollisuuden mukaisia oppilasmääriä ja kertoimia, joiden mukainen rahoitus on varattu vuodelle 2026.

7.4 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

24 §. *Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7. kohta, jonka mukaan uuden perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset otetaan huomioon lain 23 §:ssä tarkoitettussa kustannustenjaon tarkistuksessa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta lakia alemman asteista sääntelyä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.8.2026.

Suomessa syntyneisiin oppilaisiin kohdistuvan rajauksen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että ne Suomessa syntyneet oppilaat, jotka ovat ennen lain voimaantuloa aloittaneet perusopetuksen valmistavan opetuksen, saavat suorittaa perusopetusasetuksen 3 §:n 3 momentissa säädetyn tuntimäärän loppuun. Näin ollen opetuksen järjestäjä voisi ilmoittaa tällaisen oppilaan suoritteet opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 48 a §:n 3 momentin mukaisesti valtionosuuden perusteeksi.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja koskeva perusopetuslain 48 f §:n muutos tulisi kuitenkin voimaan jo 1.1.2026, jotta maksuilla voidaan kompensoida valtion rahoituksen vähenemistä mahdollisimman täysimääräisesti. Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen sitomista indeksiin koskeva perusopetuslain 48 g § tulisi voimaan vasta 1.8.2027, jotta syksy 2027 olisi ensimmäinen syksy, jolloin maksut tarkistetaan ja tarkistettut maksut tulisivat voimaan 1.8.2028.

Tällöin indeksitarkistukset olisivat samassa rytmissä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen indeksitarkistusten kanssa.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoituksessa käytettäisiin kahtena ensimmäisenä toimintavuotena opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin lisättäviä siirtymäsäännöksiä, sillä uudesta toiminnasta ei ole vielä saatavilla suoritteita rahoituksen perusteeksi. Nykyisiltä perusopetukseen valmistavaa opetusta järjestäviltä tahoilta tiedusteltaisiin erillisellä kyselyllä, kuinka moni toimijoista aloittaa uuden lisäopetustoiminnan järjestämisen, mutta oppilasmääriä ei pyydetä arvioimaan tarkemmin. Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen vuoden 2026 ja 2027 rahoituksen oppilasmääränä käytettäisiin varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivänä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa olevien oppilaiden määrää. Vaikka suoritteina toimitaisivatkin vuosien 2026 ja 2027 rahoituksessa nykyisen valmistavan opetuksen eli niin sanotun ensimmäisen vuoden toiminnan oppilaat, on rahoitus tarkoitettu käytettäväksi myös näinä vuosina uuteen lisäopetustoimintaan.

10 Toimeenpano ja seuranta

Opetushallitus päivittää valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteet pääasiassa syksyn 2025 aikana.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä ei ole riippuvuuksia muihin esityksiin.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksen kannalta keskeisiä huomioitavia perusoikeuksia ovat perustuslain 6 §:n mukainen oikeus yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen, 7 §:n mukainen oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, 10 §:n mukainen yksityiselämän suoja, 16 §:n mukainen oikeus opetukseen, 19 §:n mukainen oikeus sosiaaliturvaan sekä 22 §:n mukainen julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lisäksi ehdotusta arvioidaan perustuslain 121 §:n mukaiseen kunnalliseen itsehallintoon.

Esitys kytkeytyy ihmisoikeussopimukseen, keskeisimpänä YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 59—60/1991, jälj. lapsen oikeuksien sopimus).

12.1 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 § 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Lapsen oikeuksien sopimuksen (*jäljempänä LOS*) 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin. Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusvaltiot takaavat, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa. LOS 23 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat, että henkisesti tai ruumiillisesti vammaisen lapsen tulisi saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä oloissa, jotka takaavat ihmisarvon, edistävät itseluottamusta ja helpottavat lapsen aktiivista osallistumista yhteisönsä toimintaan. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun.

Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille sekä asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa. Perustuslakivaliokunta on käytännössään nimenomaisesti korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (HE 309/1993 vp ja siinä mainitut perustuslakivaliokunnan lausunnot sekä esim. PeVL 59/2002 vp, PeVL 1/2006 vp, PeVL 38/2006 vp, PeVL 28/2009 vp, PeVL 64/2010 vp, PeVL 2/2011 vp, PeVL 12/2011 vp, PeVL 11/2012 vp).

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus olisi tarkoitettu niille valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyville oppilaille, joilla ei olisi vielä riittävää peruskielitaitoa opetuskielessä. Peruskielitaidon vahvistaminen opetuskielessä edistäisi osaltaan sitä, että oppilasta ei asetettaisi eriarvoiseen asemaan muun muassa oppilaan puutteellisen kielitaidon perusteella. Esitys valmistavan opetuksen lisäopetuksesta edistäisi näin ollen perustuslain 6 §:n toteutumista.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain 48 f §:ää muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla.

LOS 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa viranomaisten ja lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon. Kyseisen sopimuksen 18 artiklan 3 kohdan mukaan sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimiin taatakseen, että työssäkäyvien vanhempien lapsilla on oikeus hyödyntää heille tarkoitettuja lastenhoitopalveluita ja -laitoksia. Perusopetuslain 48 a §:n mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa siten lapselle turvallisen ympäristön koulupäivän ulkopuolella, erityisesti silloin, kun vanhemmat ovat työssä.

Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan valtiontalouden säästötavoitteet taloudellisen laskusuhdanteen aikana voivat sinänsä muodostaa hyväksyttävän perusteen puuttua jossain määrin perustuslaissa turvattujen oikeuksien tasoon. Tällöin on kuitenkin huomioitava, että sääntely ei saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa asetettua tukemisvelvoitetta (ks. esim. PeVL 32/2014 vp, s. 2, PeVL 44/2014 vp, s.3 ja PeVL 25/2012 vp, s. 3/I). Valiokunta on kuitenkin korostanut, että niin sanotut perustuslailliset toimeksiannot ovat merkityksellisiä erityisesti lainsäätäjän toiminnassa ja ne on otettava huomioon myös budjettivaltaa käytettäessä. Tämä tulisi huomioida valtiontalouden säästöjä kohdennettaessa (PeVL 32/2014 vp, s. 2/II, ks. myös PeVM 25/1994 vp, s. 3/II ja s. 6). Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi lapsilisän indeksijäädytystä (HE 116/2012 vp) arvioidessaan pitänyt huolestuttavana sitä, että sääntelyn vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin pienituloisiin perheisiin. Valiokunta katsoi, että osaltaan tätä jäädytystä kompensoi se, että lapsilisä otetaan toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n mukaisesti tulona huomioon toimeentulotukea myönnettäessä, joten kaikkein heikoimmassa asemassa olevien, toimeentulotukea saavien kotitalouksien osalta indeksijäädytys ei vaikuta lopulliseen tulotasoon (ks. PeV 25/2012 vp, s. 3).

Nyt ehdotettavien aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen korotusten perimmäinen tarkoitus on vahvistaa julkista taloutta, sillä ne kompensoivat kunnille valtion rahoitukseen tehtäviä leikkauksia. Julkisen talouden velkaantumisen hillitsemiseksi tarvittavat säästötoimet tällä hallituskaudella ovat laajoja ja vaikuttavat moniin yhteiskunnan osa-alueisiin. Hallitus on pyrkinyt kohdentamaan säästöt siten, että ne aiheuttaisivat mahdollisimman vähän haittaa kokonaisuuden kannalta, vaikka yhteiskunnallisessa päätöksenteossa kyse on myös arvovalinnoista.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa ei ole kyse subjektiivisesta oikeudesta ja osissa tapauksissa maksun mahdolliset korotukset ovat mahdollisesti korvattavissa myös toimeentulotuella. Lisäksi lainsäädännössä on säädetty mahdollisuudesta maksun perimättä jättämiseen tai alentamiseen. Edellä esitetyillä perusteilla sekä huomioiden ehdotuksen muutoksen tarkoitus toimena valtiontalouden vakauttamiseksi esityksen voidaan katsoa turvaavan edelleen riittävästi lasten mahdollisuuden osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan.

12.2 Sivistykselliset oikeudet

Perustuslain 16 §:ssä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Samassa momentissa todetaan, että oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Momentissa säädetään perusoikeusuudistuksen perustelujen mukaan jokaiselle subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Momentin ensimmäinen ja toinen virke on tarkoitettu olemaan siten yhteydessä toisiinsa, että perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen (HE 309/1993 vp, s. 64/I)

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan 16 §:n 2 momentin säännös jokaisen yhtäläisestä mahdollisuudesta saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti opetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä kattaa opetuksen esiopetuksesta ylimpään opetukseen ja aikuiskoulutukseen asti (HE 309/1993 vp, s. 64).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 28 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta. Yleissopimuksen 28 artiklan 1 kohdan e-alakohdan mukaan

sopimusvaltiot ryhtyvät toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi. Lapsen oikeuksien sopimuksen 29 artiklan 1 kohdan a-alakohdan mukaan lapsen koulutuksen tulee pyrkiä lapsen persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyteen kehittämiseen. LOS 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Esitys tukisi perustuslain 16 §:n ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaista sivistyksellisten oikeuksien toteutumista, kun lapsen edellytyksiä saada opetusta parannettaisiin. Esitys vahvistaa mahdollisuutta saada valmistavaa opetusta myös toisen vuoden ajan tilanteissa, jossa se arvioidaan tarpeelliseksi.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla edistetään useita YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa tunnustettuja lapsen oikeuksia, kuten yleissopimuksen 31 artiklan mukaista lapsen oikeutta vapaa-aikaan, leikkiin ja kulttuuriin. Toiminta tukee sekä ihmisoikeussopimuksissa että perustuslaissa turvattua sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Perusopetuslaissa onkin säädetty aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävistä enimmäismaksuista, jotta maksut pysyisivät niin kohtuullisina, etteivät ne rajoita lasten osallistumista toimintaan. Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain 48 f §:ää muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla. Jotta maksujen korottaminen ei estäisi taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten osallistumista aamu- ja iltapäivätoimintaan, perusopetuslakiin on kirjattu velvollisuus maksun perimättä jättämiseen tai sen alentamiseen, jos huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä. Säännös, joka velvoittaa jättämään maksun perimättä tai alentaa sitä on tärkeä, jotta perheen pienituloisuus ei muodostu esteeksi lapsen osallistumiselle aamu- ja iltapäivätoimintaan.

12.3 Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta säädetään perusopetuslaissa eikä se siten juridisesti ole sosiaalipalvelu. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tarkoituksena on kuitenkin muun ohella tukea kodin ja koulun kasvatustyötä, edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Tavoitteiden puolesta kyseessä on siten sosiaalihuollon palvelujen kaltainen palvelu.

Kunta ei ole velvollinen järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaa eikä koululaisella myöskään ole tähän palveluun subjektiivista oikeutta. Koska kyseessä on kuitenkin lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi järjestetty palvelu, on perusteltua säätää palvelusta perittävästä maksusta lain tasolla. Perusoikeuksien toteutumisen kannalta on myös olennaista, että maksua ei määrätä niin korkeaksi, että se tosiasiallisesti siirtäisi palvelun sitä tarvitsevan ulottumattomiin. Sosiaalipalveluista perittävien maksujen määrittämiseen siten, että niitä tarvitsevilla olisi

mahdollisuus palveluja myös käyttää, on perustuslakivaliokunta kiinnittänyt huomiota muun muassa lausunnossaan PeVL 39/1996 vp.

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain 48 f §:ää muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla. Ottaen huomioon, että enimmäismaksut ovat jääneet merkittävästi jälkeen yleisestä hintakehityksestä, niiden korottamista voidaan pitää perusteltuna. Maksu olisi lisäksi edelleen jätettävä perimättä tai sitä olisi alennettava, mikäli huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä. Tällä säännöksellä pyritään turvaamaan se, että aamu- ja iltapäivätoiminta olisi myös taloudellisesti vaikeassa asemassa olevien perheiden lasten saavutettavissa. Edellä esitetyillä perusteilla esityksen voidaan katsoa turvaavan edelleen riittävästi oikeuden aamu- ja iltapäivätoimintaan kaikille lapsille.

12.4 Henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 § turvaa yksityiselämän suojan perusoikeutena jokaiselle. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Opetuksen järjestäjä käsittelee perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetukseen liittyviä oppilaan henkilötietoja lakisääteisten velvoitteidensa toteuttamiseksi. Opetuksen järjestäjä käsittelee perusopetuksen oppilaiden henkilötietoja, kuten nimi- ja yhteystietoja opetuksen järjestämisen tarkoituksessa. Oppilaan tietoihin ei kirjattaisi EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaista erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvaa tietoa etnisestä alkuperästä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/2018 vp) katsonut lähtökohtaisesti riittävää olevan, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuojasetuksen kanssa. Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi valiokunnan mukaan jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuojasetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (ks. myös PeVL 2/2018 vp, s. 5, PeVL 1/2020 vp, s. 2, PeVL 4/2020 vp, s. 8).

Perusopetuksessa järjestettävässä valmistavan opetuksen lisäopetuksessa käsiteltävän henkilötiedon suoja toteutuu EU:n yleistä tietosuojasetuksen sekä yleislainsäädännön nojalla.

Vaikutuksia tietosuojaan ja tiedonhallintaan käsitellään kappaleessa 4.2.3

12.5 Kuntien tehtävät

Perustuslain 121 §:n 2 momentin mukaisesti kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Kuntalain (410/2015) 7 §:n mukaan kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa sekä sille laissa säädettyt tehtävät.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Esityksen keskeisenä sisältönä on mahdollistaa kunnalle opetuksen järjestäjänä järjestää harkintansa mukaan oppilaalle perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta. Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestäminen olisi kunnalle vapaaehtoista. Uusien tehtävien aiheuttamat kustannukset korvattaisiin kunnille taloudellisissa vaikutuksissa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut

Esityksessä ehdotetaan, että kunta voisi nostaa aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja laskevaa valtion rahoitusta vastaavasti. Enimmäismaksut myös sidottaisiin indeksiin. Kunta päättäisi edelleen harkintansa mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen tarkemmasta määrästä.

12.6 Velvollisuus perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Keskeisiin turvaamiskeinoihin kuuluu perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön säätäminen (PeVL 43/2020 vp, ks. HE 309/1993 vp, s. 75/II). Edellä mainitut ihmisoikeussopimukset velvoittavat valtiota. LOS 3.1 artikla velvoittaa ottamaan lapsen edun ensisijaisesti huomioon kaikissa lasta koskevissa toiminnoissa. Valtion on edistettävä aktiivisesti lasten oikeuksien toteutumista ja suojeltava lapsia oikeuksien loukkaamiselta esimerkiksi turvaamalla lapsen oikeudet lainsäädännössä. Esityksen katsotaan pääosin edistävän perustuslain 22 §:n toteutumista.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 5 §, 9 §:n 3 ja 4 momentti, 20 g §:n 3 ja 4 momentti, 46 §:n 3 momentti, 48 a §:n 3 momentti ja 48 f §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 § osaksi laeissa 1707/2009 ja 163/2022, 9 §:n 3 momentti laissa 1037/2008, 20 g §:n 3 ja 4 momentti laissa 1090/2024, 46 §:n 3 momentti laissa 1216/2020, 48 a §:n 3 momentti laissa 1136/2003 ja 48 f §:n 1 momentti laissa 127/2016, sekä *lisätään* lakiin uusi 48 g § seuraavasti:

5 §

Muu opetus ja toiminta

Kunta voi järjestää maahanmuuttajille perusopetukseen valmistavaa opetusta ja perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta. Edellä mainittua opetusta järjestetään sellaiselle ulkomaalaistaustaiselle oppilaalle, joka ei ole syntynyt Suomessa.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus on tarkoitettu valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyville oppilaille, joilla ei ole vielä riittävää peruskielitaitoa opetuskielessä.

Kunta voi järjestää perusopetuksen 7.–9. vuosiluokan yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa kunnan päättämässä laajuudessa.

Kunta päättää aikuisten perusopetuksen järjestämisestä.

Joustavan perusopetuksen toiminnan järjestämisestä sekä maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen ja perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tarkemmat määräykset valmistavan opetuksen lisäopetukseen ohjaamisesta ja tähän liittyvästä opetuskielen taidon arvioinnista.

9 §

Opetuksen laajuus

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää. Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetus voidaan järjestää enintään vuoden ajaksi.

Tarkemmat säännökset opetuksen laajuudesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

20 g §

Opetusryhmien muodostaminen

Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa tai esiopetuksessa erityisopettajan kokoaikaisesti opettamassa pienryhmässä saa olla enintään kymmenen oppilasta. Edellä mainittu enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa tai esiopetuksessa erityisopettajan kokoaikaisesti opettamassa pienryhmässä saa olla enintään kahdeksan 20 i §:n 1 momentissa tarkoitettua opetuksessa olevaa oppilasta tai oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua varhennetun oppivelvollisuuden oppilasta taikka enintään kuusi tämän lain 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettua opetuksessa olevaa oppilasta. Jos tässä momentissa tarkoitetuille oppilaille annetaan opetusta samassa ryhmässä tai yhdessä tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, määräytyy opetusryhmän enimmäiskoko sen mukaisesti, minkälaista tukea saavia oppilaita ryhmässä on eniten. Jos tässä momentissa tarkoitettua oppilasta annetaan yhdessä muiden kuin tässä tai 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, saa opetusryhmässä olla enintään 20 oppilasta.

46 §

Aikuisten perusopetus

Aikuisten perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta ja perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta ei järjestetä opiskelijalle, jonka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskeluaika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista annetaan tarkemmat määräykset opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan ja päivitetään tarvittaessa.

8 a luku

Aamu- ja iltapäivätoiminta

48 a §

Tavoitteet ja perusteet

Opetushallitus päättää tässä laissa tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä.

48 f §

Maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu. Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä. Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 148 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 197 euroa.

48 g §

Maksujen sitominen indeksiin

Edellä 48 f §:ssä tarkoitetut kuukausimaksujen enimmäismäärät tarkistetaan kuntien peruspalveluiden hintaindeksin muutoksen mukaisesti.

Laskennassa käytetään kuntien peruspalveluiden hintaindeksiä, jossa vuoden 2000 indeksipisteluku on 100. Indeksimuutos muodostuu tarkistusvuotta edeltävän vuoden indeksipisteluvun ja siitä kaksi vuotta aiemman vuoden indeksipisteluvun osamäärästä. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon.

Tarkistukset tehdään joka toinen vuosi. Indeksillä tarkistettujen euromäärien tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden elokuun 1 päivänä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisee indeksillä tarkistettujen euromäärien Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 48 f § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026 ja 48 g § 1 päivänä elokuuta 2027. Poiketen siitä, mitä tämän lain 5 §:n 1 momentissa säädetään, ennen tämän lain voimaantuloa aloittaneella Suomessa syntyneellä perusopetukseen valmistavan opetuksen aloittaneella oppilaalla on oikeus suorittaa loppuun valtioneuvoston asetuksella säädetty perusopetukseen valmistavan opetuksen tuntimäärä.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 11 §:n 6 ja 7 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1486/2016,
muutetaan 2 §:n 2 momentin 2 kohta, 5 §:n 3 kohta, 11 §:n 4 momentti ja 48 a §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 2 momentin 2 kohta ja 11 §:n 4 momentti laissa 1486/2016, 5 §:n 3 kohta laissa 1092/2024 ja 48 a §:n 1 momentti laissa 1049/2023, sekä
lisätään 29 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1486/2016, 1049/2023 ja 1092/2024, uusi 8 momentti ja 48 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1486/2016 ja 1049/2023, uusi 8 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tässä laissa säädetään rahoituksesta:

2) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettuun perusopetukseen valmistavaan opetukseen sekä perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen myönnettävään lisään;

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

3) perusopetuksen järjestäjän järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitetun varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuun varhennettuun oppivelvollisuuteen perustuvassa kuusivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, perusopetuslain 20 i §:n 1 tai 2 momentin mukaisessa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetuksessa järjestettävässä valmistavan opetuksen lisäopetuksessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

11 §

Esi- ja perusopetuksen rahoitus

Sen lisäksi, mitä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään perusopetuksen valtionosuudesta, kunnalle, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrättyllä yksikkö hinnalla. Vastaavasti perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin myönnetään euromäärä, joka saadaan, kun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrättyllä yksikkö hinnalla.

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikkö hinnat

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen yksikkö hinnan valtion talousarvion rajoissa, kuitenkin siten, että se on enintään 40 prosenttia valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta.

48 a §

Rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet perusopetuksessa

Tämän lain mukaan rahoitettavan perusopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen syyskuun 20 päivän oppilasmäärän mukaan lukuun ottamatta perusopetukseen valmistavan opetuksen, perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen ja perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoitusta ja mainitun lain 7 §:n mukaisen luvan saaneeseen koulukotiin sijoitetuista tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevista opiskelijoista myönnettävää koulukotikorotusta.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltävänä vuonna päättyvän perusopetuslain 23 §:n mukaisen lukuvuoden aikana aloittaneiden oppilaiden lukumäärän mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Poiketen siitä, mitä tämän lain 48 a §:n 1 ja 8 momentissa säädetään, perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen vuoden 2026 ja 2027 rahoituksen perusteena olevan oppilasmäärän laskemisesta, oppilasmääränä käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivänä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa olevien oppilaiden määrää.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain
(1092/2024) voimaantulosäännökseen uusi 2–4 momentti seuraavasti:

Poiketen siitä, mitä 48 a §:ssä säädetään oppivelvollisuuslain (1214/2020) 2 §:n 3 momentin mukaisen varhennetun oppivelvollisuuden ja perusopetuslain (628/1998) 20 i §:n mukaisen opetuksen vuoden 2026 rahoituksen perusteena olevan oppilasmäärän laskemisesta, oppilasmääränä käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivänä pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden määrää.

Poiketen siitä, mitä 29 §:ssä säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaisen varhennetun oppivelvollisuuden ja perusopetuslain 20 i §:n mukaisen opetuksen vuoden 2026 rahoituksen kertoimista, kertoimina käytetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita kertoimia.

Edellä 2 ja 3 momentissa oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaisten 5- ja 6-vuotiaiden varhennetun oppivelvollisuuden oppilaiden oppilasmääränä ja kertoimena käytetään pidennetyn oppivelvollisuuden, viisivuotiaille järjestettävän esiopetuksen oppilasmäärää ja kerrointa. Perusopetuslain 20 i §:n 1 momentin mukaan opiskelevien 1–9 vuosiluokan oppilaiden oppilasmääränä ja kertoimena käytetään pidennetyn oppivelvollisuuden muiden kuin vaikeimmin kehitysvammaisten oppilasmäärää ja kerrointa. Perusopetuslain 20 i §:n 2 momentin mukaan opiskelevien 1–9 vuosiluokan oppilaiden oppilasmääränä ja kertoimena käytetään pidennetyn oppivelvollisuuden vaikeimmin kehitysvammaisten oppilasmäärää ja kerrointa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 24 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1116/2021 ja 1093/2024, uusi 7 kohta seuraavasti:

24 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Edellä 23 §:ssä tarkoitettussa kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

7) perusopetuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 22.9.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Opetusministeri Anders Adlercreutz

1.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 5 §, 9 §:n 3 ja 4 momentti, 20 g §:n 3 ja 4 momentti, 46 §:n 3 momentti, 48 a §:n 3 momentti ja 48 f §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 § osaksi laeissa 1707/2009 ja 163/2022, 9 §:n 3 momentti laissa 1037/2008, 20 g §:n 3 ja 4 momentti laissa 1090/2024, 46 §:n 3 momentti laissa 1216/2020, 48 a §:n 3 momentti laissa 1136/2003 ja 48 f §:n 1 momentti laissa 127/2016, sekä lisätään lakiin uusi 48 g § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Muu opetus ja toiminta

Muu opetus ja toiminta

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7.–9. vuosiluokan yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Kunta päättää aikuisten perusopetuksen järjestämisestä.

Joustavan perusopetuksen toiminnan järjestämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Kunta voi järjestää maahanmuuttajille perusopetukseen valmistavaa opetusta ja perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta. Edellä mainittua opetusta järjestetään sellaiselle ulkomaalaistaustaiselle oppilaille, joka ei ole syntynyt Suomessa.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus on tarkoitettu valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyville oppilaille, joilla ei ole vielä riittävää peruskielitaitoa opetuskielessä.

Kunta voi järjestää perusopetuksen 7.–9. vuosiluokan yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa kunnan päättämässä laajuudessa.

Kunta päättää aikuisten perusopetuksen järjestämisestä.

Joustavan perusopetuksen toiminnan järjestämisestä ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan

opetuksen ja perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

9 §

9 §

*Opetuksen laajuus**Opetuksen laajuus*

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää. *Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetus voidaan järjestää enintään vuoden ajaksi.*

20 g §

20 g §

*Opetusryhmien muodostaminen**Opetusryhmien muodostaminen*

Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta. Erityisluokan enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa saa olla enintään kahdeksan 20 i §:n 1 momentissa tarkoitettussa opetuksessa olevaa oppilasta tai enintään kuusi mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettussa opetuksessa olevaa oppilasta. Jos tässä momentissa tarkoitetuille oppilaille annetaan opetusta samassa ryhmässä tai yhdessä 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, määräytyy opetusryhmän enimmäiskoko sen mukaisesti, minkälaista tukea saavia oppilaita ryhmässä on eniten. Jos tässä momentissa tarkoitettujen oppilaiden opetus annetaan yhdessä muiden kuin tässä tai 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, saa opetusryhmässä olla enintään 20 oppilasta.

Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa *tai esiopetuksessa erityisopettajan kokoaikaisesti opettamassa pienryhmässä* saa olla enintään kymmenen oppilasta. Erityisluokan *tai esiopetuksen pienryhmän* enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa *tai esiopetuksessa erityisopettajan kokoaikaisesti opettamassa pienryhmässä* saa olla enintään kahdeksan tämän lain 20 i §:n 1 momentissa tarkoitettussa opetuksessa olevaa oppilasta tai *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua varhennetun oppivelvollisuuden oppilasta taikka enintään kuusi tämän lain 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettussa opetuksessa olevaa oppilasta*. Jos tässä momentissa tarkoitetuille oppilaille annetaan opetusta samassa ryhmässä tai yhdessä 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, määräytyy opetusryhmän enimmäiskoko sen mukaisesti, minkälaista tukea saavia oppilaita ryhmässä on eniten. Jos tässä momentissa tarkoitettujen oppilaiden opetus annetaan yhdessä muiden kuin tässä tai 3 momentissa tarkoitettujen

oppilaiden kanssa, saa opetusryhmässä olla enintään 20 oppilasta.

46 §

46 §

*Aikuisten perusopetus**Aikuisten perusopetus*

Aikuisten perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta ei järjestetä opiskelijalle, jonka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskeluaika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan, ja se päivitetään tarvittaessa.

Aikuisten perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta ja perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta ei järjestetä opiskelijalle, jonka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskeluaika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan, ja se päivitetään tarvittaessa.

8 a luku

8 a luku

Aamu- ja iltapäivätoiminta**Aamu- ja iltapäivätoiminta**

48 a §

48 a §

Tavoitteet ja perusteet

Tavoitteet ja perusteet

Opetushallitus päättää tässä laissa tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet). *Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa.*

Opetushallitus päättää tässä laissa tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet).

48 f §

48 f §

Maksut

Maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu. Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä. Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 120 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 160 euroa.

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu. Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä. *Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 148 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 197 euroa.*

(uusi)

48 g §

Maksujen sitominen indeksiin

Edellä 48 f §:ssä tarkoitetut kuukausimaksujen enimmäismäärät tarkistetaan kuntien peruspalveluiden hintaindeksin muutoksen mukaisesti.

Laskennassa käytetään kuntien peruspalveluiden hintaindeksiä, jossa vuoden 2000 indeksipisteluku on 100. Indeksimuutos muodostuu tarkistusvuotta edeltävän vuoden indeksipisteluvun ja siitä kaksi vuotta aiemman vuoden indeksipisteluvun osamäärästä. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon.

Tarkistukset tehdään joka toinen vuosi. Indeksillä tarkistettut euromäärät tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden elokuun 1 päivänä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisee indeksillä tarkistettut euromäärät Suomen sädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
. Lain 48 f § tulee kuitenkin voimaan 1
päivänä tammikuuta 2026 ja lain 48 g § tulee
voimaan 1 päivänä elokuuta 2027.*

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 11 §:n 6 ja 7 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1486/2016,

muutetaan 2 §:n 2 momentin 2 kohta, 5 §:n 3 kohta, 11 §:n 4 momentti ja 48 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 2 momentin 2 kohta ja 11 §:n 4 momentti laissa 1486/2016, 5 §:n 3 kohta laissa 1092/2024 ja 48 a §:n 1 momentti laissa 1049/2023, sekä

lisätään 29 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1486/2016, 1049/2023 ja 1092/2024, uusi 8 momentti ja 48 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1486/2016 ja 1049/2023, uusi 8 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tässä laissa säädetään rahoituksesta:

2) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettuun perusopetukseen valmistavaan opetukseen;

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tässä laissa säädetään rahoituksesta:

2) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettuun perusopetukseen valmistavaan opetukseen sekä perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen myönnettävään lisään;

5 §

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

3) perusopetuksen järjestäjän järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitetun varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuun varhennettuun

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

3) perusopetuksen järjestäjän järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitetun varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuun varhennettuun

oppivelvollisuuteen perustuvassa kuusivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, perusopetuslain 20 i §:n 1 tai 2 momentin mukaisessa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

oppivelvollisuuteen perustuvassa kuusivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, perusopetuslain 20 i §:n 1 tai 2 momentin mukaisessa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetuksessa järjestettävässä valmistavan opetuksen lisäopetuksessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

11 §

Esi- ja perusopetuksen rahoitus

Sen lisäksi, mitä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään perusopetuksen valtionosuudesta, kunnalle, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle voidaan myöntää joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

11 §

Esi- ja perusopetuksen rahoitus

Sen lisäksi, mitä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään perusopetuksen valtionosuudesta, kunnalle, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla. Vastaavasti perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin myönnetään euromäärä, joka saadaan, kun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden

määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikkö hinnalla.

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikkö hinnat

(uusi)

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikkö hinnat

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen yksikkö hinnan valtion talousarvion rajoissa, kuitenkin siten, että se on enintään 40 prosenttia valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta.

48 a §

Rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet perusopetuksessa

Tämän lain mukaan rahoitettavan perusopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen syyskuun 20 päivän oppilasmäärän mukaan lukuun ottamatta perusopetukseen valmistavan opetuksen ja perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoitusta ja perusopetuslain 7 §:n mukaisen luvan saaneeseen koulukotiin sijoitetuista tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevista opiskelijoista myönnettävää koulukotikorotusta.

(uusi)

48 a §

Rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet perusopetuksessa

Tämän lain mukaan rahoitettavan perusopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen syyskuun 20 päivän oppilasmäärän mukaan lukuun ottamatta perusopetukseen valmistavan opetuksen, perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen ja perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoitusta ja perusopetuslain 7 §:n mukaisen luvan saaneeseen koulukotiin sijoitetuista tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevista opiskelijoista myönnettävää koulukotikorotusta.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltävänä vuonna päättyvän, perusopetuslain 23 §:n mukaisen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lukuvuoden aikana aloittaneiden oppilaiden lukumäärän mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Poiketen siitä, mitä 48 a §:ssä säädetään, perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen vuoden 2026 ja 2027 rahoituksen perusteena olevan oppilasmäärän laskemisesta, oppilasmääränä käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivänä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa olevien oppilaiden määrä.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
lisätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain
(1092/2024) voimaantulosäännökseen uusi 2–4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

Poiketen siitä, mitä 48 a §:ssä säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaisen varhennetun oppivelvollisuuden ja perusopetuslain 20 i §:n mukaisen opetuksen vuoden 2026 rahoituksen perusteena olevan oppilasmäärän laskemisesta, oppilasmääränä käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivänä pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden määrää.

Poiketen siitä, mitä 29 §:ssä säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaisen varhennetun oppivelvollisuuden ja perusopetuslain 20 i §:n mukaisen opetuksen vuoden 2026 rahoituksen kertoimista, kertoina käytetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita kertoimia.

Edellä 2 ja 3 momenteissa oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaisten 5- ja 6-vuotiaiden varhennetun oppivelvollisuuden oppilaiden oppilasmääränä ja kertoina käytetään pidennetyn oppivelvollisuuden, viisivuotiaille järjestettävän esiopetuksen oppilasmäärää ja kerrointa. Perusopetuslain 20 i §:n 1 momentin mukaan opiskelevien 1–9 vuosiluokan oppilaiden oppilasmääränä ja kertoina käytetään pidennetyn oppivelvollisuuden muiden kuin vaikeimmin kehitysvammaisten oppilasmäärää ja kerrointa. Perusopetuslain 20 i §:n 2 momentin mukaan opiskelevien 1–9 vuosiluokan oppilaiden oppilasmääränä ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*kertoimena käytetään pidennetyn
oppivelvollisuuden vaikeimmin
kehitysvammaisten oppilasmäärää ja
kerrointa.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

4.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

lisätään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 24 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1116/2021 ja 1093/2024, uusi 7 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

24 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Edellä 23 §:ssä tarkoitetussa kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

Edellä 23 §:ssä tarkoitetussa kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

(uusi)

7) *perusopetuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestämisestä.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .